BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN!

kitle

YIL: 15 EKİM 1988 SAYI: 324

Halep Oradaysa "Hayır"lar Burada

"Pişkinliğin böylesi dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir", diyebilir miyiz? Diyemeyiz. Türkiye'de hep görülüyor!

En son örneğini yeni gördük. T.Özal ve taifesi 25 Eylül referandumunda ağır yenilgiye uğradıkları halde "zafer" kazandıklarını ilân etmekten çekinmediler. Basının büyük bölümü bu pişkinliğe hayasızca alkış tuttu. Başkaları da başa gelen çekilir diyerekten sineye çekti. **%65 Hayır'ların gerçek anlamının sözü bile edilmezken** %35 Evet'ler üzerinde yorumdan, değerlendirmeden geçilmedi.

Dünyanın hiçbir uygar ülkesinde, siyasetin saygınlığını koruduğu, yurtdaşlık bilincinin de körelmediği hiçbir toplumda olmayacak, olamayacak şeyler bizde olabiliyor. 25 Eylül referandumu sanki hiç yapılmamış gibi T.Özal ve taifesi bildiğini okuyor, kimsenin sesi çıkmıyor. Seçmen iradesinin hiçe sayılması karşısında yer yerinden oynayacağı yerde, olay seçmen iradesinin tecellisi sayılıyor!

Türkiye buraya getirilmiştir. Bu durum 12 Eylül faşizminin ne denli süregittiğinin, en geniş yelpazesiyle siyasî kamuoyunu ne denli şartlandırarak zihinlerde ve gönüllerde kalıcılaştığının en açık kanıtıdır. 83 düzmece genel seçimine ve sonucuna katlanmanın hiç değilse bağışlanmasa da anlaşılabilir bir bahanesi vardı. Faşizm tazeydi, tehdidinin geçerliliği sıcak ve somuttu. Şimdi sözümona "kısıtlı da olsa" demokrasi (!) var. Faşizm altında yaşanan ve onca pahalıya malolan yılların siyasi kadroların olayları algılayışını ve olaylara tepkisini hiç de olumlu etkilemediği bir kere daha kanıtlanıyor. Faşizm dışsal zorbalık olmanın yanısıra bilinçlere çöreklenmiştir. Asıl vahım olan da budur.

25 Eylül'de ne oldu?

Seçmen sözünü söyledi, bu adamı ve şürekâsını başında görmek istemediğini %15 gibi **ezici** (evet, ezici!) bir çoğunlukla ilân etti. Oylama sonucunun bundan başka hiçbir anlamı yoktur. Mesaj ortadadır ve iki yönlüdür: Özal'a "Git!" diyor; muhalefete de, "Gönder!" Özal'ın bu mesajı hiç kaale almamasında şaşılacak, gocunulacak bir taraf yok. Meşrebinden, mezhebinden, seciyesinden ve şânındandır! Seçmenin muhalefete verdiği mesajı hayata geçirmek ise kendine muhalif diyen ve **muhalif olması gereken** herkesin boynunun borcudur. Referandumdan çıkan bu sonuçtan sonra daha hâlâ başta kalmakta direnen ANAP yönetimine dünyayı dar etmenin tam zamanıdır. Puslu havada zuhur edip milletin başına tüneyen ve orada yıllardır etmediği rezillik kalmayan karmanyolacı takımı lâyığını bulmalıdır. Bunun için, yani azınlığın iradesi karşısında **çoğunluğun** iradesinin geçerli kılınması için her şey yapılmalıdır.

25 Eylül referandumunu bir güven oylamasına herkesten çok Özal ve ANAP'lılar dönüştürdüler. Milletin yıllardır onlardan çektiği oportada olduğu için de, asıl, buna **zorlandılar**. Referandumlarda başarı ve başarısızlık kıstası %50+1'dir. (Evet'ler bu oranı tuttursaydı söylenecekleri ve olacakları bir düşünün!) Özal'ın kendisi için gündeme getirdiği güven oylamasında başarı kıstasını zaten her bakımdan şaibeli 87 genel seçimindeki %36 oranıyla eşleştirmek safsatanın ta kendisidir. Özal ve takımı yazı da bizim, tura da bizim diyorlar. Demirel yerden göğe kadar haklı: %35 %65'den büyük! Sürrealist bir durum! Ama herkes niçin o imtiyazı onlara tanıyor? Bu olgunun altında siyasi kadroların dünyaya ve kendilerine "acayip **realist**" bir bakış açısı yatıyor.

Durum, aynı zamanda, nerdeyse patalojik. Bundan kurtulabilmek için yazının da turanın da karmanyolacıların olmadığı ve olmayacağı onlara ve cümle âleme gösterilmelidir. %35 oy oranı Özal'ın başta kalması gibi doğrudan siyasi bir sonuç yaratmaya yetiyorsa, %65 oy oranının onu **göndermeye** yetmeyeceği nasıl söylenebilir? Özal'ın ve ardındaki güçlerin bu en son "sivil" darbesine de yine boyun eğilmeyecekse %65 çoğunluk iradesini hayata geçirmenin icabına bakılmalıdır. Böylesi, burjuva anlamında da hem demokrasinin, hem de demokratik meşruiyet kavramının bizatihi gereğidir. Özal ve takımına sepet havası bugün çalınmayacaksa ne zaman çalınacak? Halep oradaysa %65 "Hayır!" burada!

%35 Evet'den böylesine sonuçlar almayı beceren Özal karşısında %65 Hayır'ın gerektirdiği siyasi sonucu almak için muhalefetin —sağıyla, soluyla ve özellikle de soluyla— buna niyetli ve kararlı olması gerekiyor. Demirel'in hamamda şarkı söylercesine yüksekten atan çıkışlarında da, İnönü'nün yasak savma kabilinden Özal'ı istifaya davetlerinde de o niyetin ve kararlılığın bir nebzesi bile ➧

yok. Özal politikanın özüyle, somut içeriğiyle dilediği gibi oynarken onlar kalıbıyla oyalanmak ve herkesi de oyalamak için daha şimdiden gözlerini gelecek yerel ve daha sonraki mevhum "erken genel seçim"e diktiler bile. Oysa bugünün kritik momentini harcayıp geçiştirenler bir daha hangi baharda ve nasıl bir erken seçimi bastırabilecekler? Enflasyonun azmasına bağlanan umutlar —muhalefetin aslî görevinden yan çizmesinin açık kanıtı olmasının ötesinde— hüsrana uğramaya mahkûmdur. Erken genel seçim azan enflasyon bağlamında bir seraptır. Olsa olsa Özal'ın ve arkasındakilerin işine gelecek koşullarda gündeme gelebilir. O zaman da işi yine bildiği gibi bitirmek Özal için işten bile olmayacaktır. Bütün hesaplarını %32 oy üzerine kuran ve bunu da herkese **kolaylıkla kabul ettiren** karmanyolacılar öyle bir seçimi kendilerine özgü yöntemlerle —12 Eylül öncesi ve hemen sonrası tehdidi ve şantajıyla, seçim kanunlarının, TRT'nin, belediye harcamalarının manipülasyonuyla, büyük şehirlerde örgütlü dinci militanlarının aktif gayreti ve uluslararası finans kapital mihraklarının derinden desteğiyle— niçin kazanmasınlar?

%65'in iradesini hayata geçirmenin zamanı, her şey onu gösteriyor, şimdidir.

Oysa görünen de o ki, şimdi onun yerine %35'in iradesi bir kere daha millete dayatılıyor ve dayatmaya yine kuzu kuzu boyun eğiliyor.

"%35'in iradesi" gerçekte faşizmin iradesidir. 16 milyona yakın yurtdaş o iradeye rağmen Hayır! demeyi seçerken, 8 milyon (bunların içinden bir kaç milyon has ANAP'lıyı çıkarırsanız, daha da azı) "Özal'dan sonra ne olur?" korkusunu yenememiş, Özal'ı değil ama bugünün yalancı "istikrar"ını geleceğin bilinmezliğine "tercih" etmiştir. Olay budur. Hayır diyenlerin yarısından da küçük bir azınlıktan korkutma ve yıldırmayla, şantaj ve tehdit altında ve onca zorlamayla koparılan bir "tercih", 16 milyonun gerçek **tercihi** hiçe sayılaraktan ve **onlar adına da** "milletin tercihi" diye **millete** dayatılıyor. 83 emrivakisinden ve 87 emrivakisinden sonra bu üçüncü emrivaki. Bu yeni darbeye olanca kararlılıkla karşı çıkılıp karşı durulacak yerde, darbeye boyun eğip daha yıllar yılı sonuçlarına katlanmayı gerekçelendirmek için bin dereden su getiriliyor.

Karmanyolacıların oylamanın ortaya koyduğu sonuca rağmen başta kalmayı bir fizibilite, akla yakın olabilirlik saymakta gözettikleri başlıca olgu gerçekte %35'in de çok altında kaldığını kendilerinin de pekâlâ bildikleri Evet'ler değil, doğrudan doğruya %35 Evet'in başta kalmaya **yeteceği** doğrultusunda oylamanın çok öncesindenberi genel kamuoyunda yaratılan havadır. Siyasi kamuoyu —sağcı, solcu muhalefet partileriyle, boyalı boyasız basınıyla, adamdan mı ayıdan mı yana oldukları bilinmez politika uzmanlarıyla— karmanyolacıların başımızdan gitmeleri için Evet'lerin mutlaka %35'in altına düşmesi gereğini âdeta **muta** belledi. Bütün gayretler Evet'leri %35'in altına çekmeye yöneldi. Böylece karmanyolacılar takımına söz gelimi yarış kulvarında, %15'lik mesafe avantajı bahşedilmiş oldu. Karmanyolacılar baştanberi hep önde koşturuldu. Ve "%35'in altı" muta bellenirken, bir yandan da, oraya inildiğinde ve Özal ve taifesi ola ki **kendiliklerinden** basıp gittiklerinde ülkede "neler, neler" olacağı konusunda dehşetengiz öngörüler ortaya sürüldü. Özel olarak Özal'ın "Bırakır giderim" sözünün herkeste "şok yarattığı" **mavrasıyla** herkes Özal'dan sonra sahiden tufan olacağına inandırılmaya çalışıldı. En iyisi, Özal'ı ve ANAP'ı uyarıp yola getirmek, "kendilerini düzeltmeleri"ni sağlamak için Hayır demekti; bundan ötesi bu oylamanın işi değildi, dediklerine göre. Oylamanın yirmi gün öncesinden itibaren basında çıkan köşe yazılarını, yorumları, temennileri, öğütleri, vb. bir tarayın, bu konuda ne denli görüş birliği hâsıl olduğunu görürsünüz. Şimdi burada örneklerini bir bir saymamıza sütunlarımızın yeri elvermeyecek kadar az!

Sözgelimi, SHP genel başkanının "Özal gider İnönü gelir" sözünün ağızdan kaçmış bir "gaf" olarak yorumlanması ve bunun SHP tarafından da bir "taktik hatası" olarak kabullenilip "düzeltilmeye" çalışılması, sosyal demokrat muhalefetin muhalefet görevini ciddiye almaktan, iktidarı hedeflemekten ne denli korktuğunun işaretiydi. "Milleti korkutmayalım, Özal'a ve ANAP'a hepten Hayır demek için değil, onları uyarmak için Hayır demeye çağıralım" taktiğinin (!) (ilk hangi aklıevvelin karihasından doğduysa) kendine dahi güveni olmayan bir muhalefete milletin güvensizliğini pekiştirmekten, yaygınlaştırmaktan başka sonuç vermeyeceği önceden belliydi. Bir muhalefet partisi düşünün ki iktidara talip olmaktan öcüye çarpmış gibi korkuyor, milleti mevcut iktidarı başından defetmek yerine "uyarmak"la yetinmeye çağırıyor! Böyle bir muhalefet Türkiye'den başka dünyanın neresinde görülmüştür? Buna rağmen 16 milyon yurtdaş Özal'a ve ANAP iktidarına Hayır demeyi seçmişse, onlardan tam tamına illallâh dediğindendir. SHP "muhalefet"i şimdi onca milyon insanın Özal'dan ve ANAP'tan kurtulmak için hayat pahalılığının daha da azmasına, analarının daha da bellenmesine katlanaraktan ne zaman yapılacağı meşkuk ve meçhul bir "erken seçim"i beklemesini istemektedir!

Özal giderse neler olacağından korkmadığını gösteren, asıl, o 16 milyon yurtdaş oldu. "Özal giderse muhalefet iktidar olur" demenin milleti korkutarak büsbütün ANAP'a yönlendireceği safsatası, sözümona ince taktikçilerin **kendilerinin** muhalefeti iktidar yolunda görmekten, ya da ANAP iktidarına yol görünmesinden duydukları korkunun ifadesiydi. Milleti korkutmayalım diye millet adına ahkâm kesenler kendi korkularını millete atfetmekten başka bir şey yapmıyorlardı. Böylece, seçmenin bir bölümünün yine de korkutulmasıyla Evet'lerin %35'e kadar çıkmasına açıkça **yardımcı** oldular.

Besbelli ortada ki, böylelerinin kafasında Özal'ın alternatifi Özal'dan ve onun yıllardır millete çektirdiklerinden ve daha da çektireceklerinden bir an önce kurtulmanın

(Devamı 11. sayfada)

Kürt Mülteciler, Hükümet ve Basın

Irak rejiminin kimyasal silahlarla giriştiği toplu imha harekâtı nedeniyle yerlerini, yurtlarını terkederek Hakkâri'nin sınır ilçelerine gelmek zorunda kalan Kürtlerin durumu her şeyden önce insani bir sorunken, Türkiye hükümetinin soruna yaklaşımı menfaat hesaplarına dayalı olmuştur.

Özal hükümeti açısından durum nedir? Önce Milli Güvenlik Kurulu kararıyla sınırlar kapatılmıştı. Daha sonra gerek uluslararası kamuoyu önünde Türkiye'nin Kürtlere Irak rejiminden daha farklı davrandığı izlenimini uyandırmak için (ve muhtemelen bazı Batılı devletlerin de telkiniyle), gerekse yaklaşan referandumda Kürt seçmenlerden "evet" oyu almak hesabıyla sınırlar açıldı ve yüzbini aşkın Kürt "geçici olarak" kabul edildi.

Özal bir yandan suret-i haktan gözükerek insaniyet nutukları atarken, öte yandan özel surette Irak'a gönderdiği bir yetkili aracılığıyla Saddam'la gizli bir anlaşmaya varmayı deniyordu. Irak rejimi Kürtler için bir "af" ilan ederse, gelen Kürtleri geri göndermek kolaylaşacaktı. Nitekim Saddam böyle bir "af" ilân etti, mülteci kamplarındaki Kürtlerin bir bölümünün bu çağrıya uyarak döndüğü bildirildi. Diğer bir bölümü ise İran Kürdistanı'na geçtiler.

Özal geri kalanlardan kurtulmak için Batı'yla pazarlığa kalkıştı: "Ya bu Kürtleri kendi ülkenize mülteci olarak kabul edin, etmeyecekseniz bize para verin" demeğe başladı.

Hele hele, referandum sonuçları belli olunca, Özal'ın Kürt seçmenlerinden oy almak hesabının hiç de tutmadığı ortaya çıktı. Zira Kürdistan'ın bir çok ilinden çıkan "hayır" oyları % 70 civarında ya da % 70'in üstündeydi. Bu oran Hakkari ilinde % 80'i geçti.

Öte yandan, Irak yönetiminin Kürtlere karşı kimyasal silahlar kullandığına dair güçlü kanıtlar bulunduğu kanısına varan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin araştırma çabalarına karşı Özal hükümetinin takındığı tutum, bu hükümetin sığınmacıları hümaniter amaçlarla kabul etmediğinin en somut örneklerinden birisini oluşturuyordu. Çünkü BM Güvenlik Konseyi mülteci Kürtlerle görüşmek, onları sağlık muayenesinden geçirerek kimyasal silah kullanıldığını kanıtlamak amacıyla Türkiye'ye bir uzmanlar heyeti göndermeyi kararlaştırmıştı. Ne var ki, Türk hükümeti bu karara karşı çıkarak, böyle bir heyeti kabul etmeyeceğini, onlara mülteci Kürtlerle temas kurma imkânı tanımayacağını açıkladı.

Bu olay, Türk hükümetinin Kürtlere karşı Irak'la olan geleneksel işbirliğinin bir sonucuydu. Özal hükümeti böyle bir heyetin gelmesini engellemekle, açıkça Saddam rejiminin soykırım politikasını koruyor, işlenen insanlık suçunun kanıtlanmasını önlemeye çalışıyordu.

Katliamdan kaçan Kürtlerin sığınmalarıyla ilgili Türk basının tutumuna gelince: Basındaki bazı kalemler başlangıçtan itibaren Kürtlerin mülteci olarak kabul edilmelerine kesin bir dille karşı çıktılar, bunu Türkiye açısından sakıncalı gördüklerini açıkladılar. Bununla birlikte, başlangıçta basındaki genel hava, mültecilerin kabul edilmesini tasvip etmek tarzındaydı. Ne var ki, buradaki yaklaşım genellikle Türklüğü övmek ve bu olayı da Türk milliyetçiliğine alet etmek biçiminde oldu. Kanuni Sultan Süleyman zamanında İspanya Yahudilerinin Türkiye'ye mülteci olarak kabul edilmesinden başlayarak Türklüğün insancıllığından, misafirperverliğinden, dünyadaki mazlumlara karşı kucak açmasından söz edildi.

Hatta daha da ileri gidenler, bu olayın Türkiye'de demokrasinin varlığını kanıtladığını söylediler. Kısacası Kürt mültecilerin gelişi başlangıçta bir çok gazeteci, politikacı vb. için, Türklük gurunu okşayan, o kişileri Türklükle gönendiren bir olay olmuştu.

Ne var ki, basın bir süre sonra ağız değiştirmeye başladı; "başımıza sorun çıkardık" tarzında yakınmalar çoğalmaya başladı. Böylelikle Türklüğün alicenaplığı ve misafirperverliği övünmeleri kısa sürdü.

Şimdi artık günlük basın Kürt mülteci kamplarını bir çıban başı gibi göstermek için elinden geleni yapıyor. Örneğin, bir kampta Barzaniciler ile Barzani taraftarı olmayanlar arasında çıkan kavgaya nöbetçi jandarmalar silahla müdahale edip, bir göçmeni öldürüyorlar, kimi gazeteler hiç utanmadan "Kamplardaki Kürtlerin birbirlerini öldürmeye başladıklarını" söyleyebiliyor. Ya da Diyarbakır il merkezine yakın bir yere nakledilen bir kamptaki mültecilerden bir kısmı alışverişe indikleri için bir gazete "Peşmerge şehre indi" diye telaşını belirtiyor.

Bu tutumun nedeni pek belli: Türkiye'de geniş bir Kürt kitlesinin yaşadığını herkes biliyor, dahası da Türkiye Kürdistanı'ndaki ulusal bilinçlenme sürecinden tüm Türk şovenleri, milliyetçileri ölesiye korkuyor. Nitekim Kürdistan'dan yetişmiş bir hain olan Kâmran İnan telaş içinde işadamlarına çağrıda bulunarak "Doğu'ya yatırım yapmalarını" istiyor, hükümete bu konuda her türlü tedbiri bir an önce almayı öneriyor, aksi halde Kürdistan elden gidiyor demeye getiriyor.

Türk şovenizminin bu konudaki diğer bir korkusu da, Kürt sorunun uluslararası platformlara gelmeye başlamasıdır. Uluslararası kamuoyu Kürt sorunuyla ilgilendikçe, Türk hükümeti, Türk basını bu durumdan rahatsız olmaktadır. Batılı devletlerin bu konudaki kaygısı, Türkiye Kürtleri dahil, Kürdistan'ın değişik parçalarında yaşayan Kürtler arasında sol eğilimlerin güçlenmesidir. Bu konuda telaşa kapılan bazı büyük Batılı devletler, Kürt sorunuyla artık daha yakından ilgilenmeye başlamışlardır. Bu devletlerin başında da ABD gelmektedir. İşte Türk yönetimini rahatsız eden noktalardan birisi de budur. Kürt kökenli bir Batılı gazeteci, Kürtlere karşı Türkiye'nın izlediği politika

(Devamı 11. sayfada)

"Korku Devleti" ve Hukuk

Devlet Bakanı Adnan Kahveci, ANKA Ajansına verdiği bir demeçle, yurtdışında yaşayan siyasi göçmenleri "Türkiye'ye dönmeye" çağırdı. Kahveci'nin açıklamasına göre, "Türkiye'de yargı bağımsızlığı kesin olarak var"dı ve "korkusu bulunmayanların dönmelerinde herhangi bir sakınca yok"tu.

Bu açıklamaya göre Türkiye demokratik bir hukuk devleti oluyordu. Siyasi göçmenler, diledikleri zaman Türkiye'ye dönebilirlerdi. Dönmeyenler olacaksa, bunlar korkuyorlardı, çünkü suçları vardı.

Bilindiği gibi Adnan Kahveci daha önce de buna benzer açıklamalarda bulunmuştu, ama hiçbir siyasi göçmen Kahveci çağırıyor diye Türkiye'ye dönmeyi aklından geçirmemişti. Siyasi göçmenler arasında "bu çağrı bir tuzaktır" diyerek dönüş fikrinden vazgeçen de olmamıştı.

Ne ki Kahveci'nin sözleri üzerine "siyasi göçmenlerin dönüşü" sorununa bir kere daha bakmamızda yarar var. Ciddi bir hukuk ve kapsamlı bir demokrasi sorunu olup, Türkiye'deki demokratikleşmeyle de yakından bağı bulunan bu konuyu layık olduğu önemde diri tutmamız gerekiyor.

Kahveci'nin görüşlerini hükümetin görüşleri varsaysak bile, bu açıklamaların bir "ağırlığı" bulunmuyor. Çünkü, bu çağrıların "muhatabı" durumunda olacak —örneğin Cem Karaca gibi— somut bir siyasi göçmen yok. Siyasi göçmenlerin çoğu, hakkında dava açılmış, bir kısmı mahkum olmuş, mahkum olmayanlar da "yakalandığında mahkum edilmek üzere dosyaları ayrılmış" kişiler. Müebbet hapse, onyılları bulan cezalara çarptırılmış veya bugünkü hukuk düzeni içinde çarptırılacağı muhakkak olanlar var. Bütün bunların dışında kalanlar ise, salt siyasi kimliklerinden ötürü, dönüşlerinde kovuşturmaya uğrayacakları besbelli olan kişiler.

Halbuki "siyasi göçmenlerin dönüşü" konusunda ağırlık taşıyan sorun, yargıya muhatap olmak değildir. Gerçi "dönüş" sadece bir hukuk sorunu olsaydı, dönenlerin "doğal yargıç" önüne çıkmayacaklarını, siyasi iktidarla birebir emir komuta ilişkisi içinde çalışan DGM'lerde yargılacaklarını söylemiş olacaktık. Sorun hukuk sorunu değil, çünkü Türkiye'de henüz hukuk yok. Bu bizim idiamız değil, devletin en yüksek yargı mertebesini işgal eden bir yargıcın, Yargıtay Başkanı Ahmet Coşar'ın, 1988-89 adli yılını açış konuşmasında ve hükümet üyelerinin yüzlerine karşı açıkça dile getirdiği bir gerçekliktir. Yargıtay Başkanı, 12 Eylül'den bu yana onbinlerce siyasi mahkumiyet kararı vermiş bulunan askeri mahkemelerin ve bunları onaylayan Askeri Yargıtay'ın "meşruiyetini" tartışmaya açmış, DGM'lerin statüsünü ve yapılanmasını eleştirmiş ve şu an geçerli bulunan bütün siyasi mahkumiyetlerin hukuk açısından kuşkulu olmaları gerçeğine dolaylı da olsa değinmiştir.

Bir yanı bu, ama dönüş konusunun asıl önemli olan yanı, işkencenin Türkiye'de hâlâ sistemli bir devlet ve hükümet politikası olarak uygulanmakta olmasıdır. TC devleti böyle bir 'güvence" vermekten ısrarla kaçınmaktadır. Dönüş çağrısı yapanlara sorulduğunda ise "devleti sadece biz yönetmiyoruz" cevabı alınmaktadır. Bu açıkça "işkenceyi göze alan gelsin" anlamını içermektedir.

"İşkence" sorunu sınırlı bir insan hakları sorunu olmaktan çıkmış, Türkiye'de 12 Eylül hukukunun dayandığı tek çıkış noktası olmuştur. İşkenceyle alınmış binlerce polis ifadesi üzerine inşa ve infaz olunmuş mahkumiyet kararlarını onaylayan Askeri Yargıtay'ın Başkanı bugün bu türden kararları artık onaylayamayacaklarını açıklayabilmektedir. Peki, infazı bitmiş veya süren bunca mahkumiyet kararı ya da aynı temelden doğup süren bunca siyasi dava?..

Bütün bunlar Türkiye'nin bugünkü gerçeklerini oluşturuyorlar. Her siyasi göçmen dönüş sorununu önce **kişisel** açıdan değerlendirebilir. Ancak bunun "dönüş hakkını kazanmak" gibi temel ve siyasi göçmen kitlesi açısından geçerli olan boyutunu da bu kişisel kararı içine yerleştirmekle en doğru olanı bulabilir. Nitekim, siyasi göçmenler kendi aralarında böyle bir görüş birliğine de ulaşmış, dönüş meselesini topluca ve örgütlü biçimde çözmenin gerekli olduğu noktasında buluşmuşlardır. Bu açıdan konu Türkiye'deki demokrasi güçlerinin ve demokratik Avrupa kamuoyunun da içinde aktif rol oynayacakları bir ön çalışma sürecine aktarılmış olmaktadır. Dönüşün bu genel biçimini güçlendirecek kişisel kararlar şüphesiz desteklenmeli ve dönüşü kolaylaştıran adımlar olarak görülmelidirler. Ancak bu genel dönüş perspektifine zarar verecek kişisel dönüş kararlarını da ayıklayıp değerlendirmek ve bütünle uyumlaştırmaya çalışmak gerekir. Genel dönüş düşüncesini ise dönüş hakkının kazanılması, yani kişilerin dönüş hakkını kullanıp kullanmamaya özgürce karar verebilecekleri bir durumun elde edilmesi için mücadele olarak anlayıp değerlendirmek, kişisel bakış açılarının daha sağlıklı kılınmasını kolaylaştıracaktır. Yurtdışında yaşayan siyasi göçmenler dönüş konusunu, konunun taşıdığı öneme uygun bir bilinç ve olgunluk içinde ele alıp gereken azami çabayı gösterdiklerinde, bu hakkın kazanılmasının çok daha kolay olacağı açıktır.

Bu "doğru" bulduğumuz yaklaşım kuşku yok ki TC devletinin mevcut niteliğinden dolayı böyle belirleniyor. Başka varsayımlar, örneğin TC demokratik bir hukuk devletidir gibi yeni ve kanıtlanabilir argümanlar bulunsaydı, başka dönüş açılımları da olabilirdi. Bu türden varsayımları ise bizzat Devlet Bakanı Kahveci, kendi açıklaması içinde çürütüyor. "Korkusu olmayan gelsin" demekle hem "korkulacak" bir şeyler de olduğunu söylemiş oluyor, hem de devletin insanlarla **korku** faktörünü içermeyen ilişkiler kuramayacak bir yapıda bulunduğunu zımnen itiraf etmiş bulunuyor. ■

Bir Yabancı Dosta Mektup

Aşağıda çevirisini sunduğumuz açık mektup SBKP MK üyesi Prof. Vadim Zagladin tarafından kaleme alınmış ve New Times *dergisinin 37/88 sayısında yayınlanmıştır.*

Değerli dostum,

Uzun konuşmalarımızdan sonra ülkeme döndüğümde son derece içten ve gerçekten yoldaşça tartıştığımız her şeyi tekrar düşündüm ve bu açık mektubu yazmaya karar verdim.

Hatırlayacağın gibi ilk konumuz tarihti; özellikle de Partimizin ve ülkemizin geçmişi ile ilgili bazı problemler üzerine şu sırada Sovyetler Birliği'nde sürmekte olan tartışmaydı. Gördüğüm kadarıyla bu tartışma sizin yoldaşlarınız arasında da sürüyor. Bu nedenle, konuştuklarımız sadece ikimizi değil, genel olarak kamuoyunu da ilgilendirebilir.

Doğru hatırlıyorsam konuşmaya şu cümleyle başlamıştın: "Perestroikanıza her türlü başarıyı diliyorum, ama geçmişin yaralarının aşırı biçimde sergilenmesi ola ki ona zarar verir diye endişe ediyorum".

Senin ve bu sorunlara ilgili gösteren diğer dostlarımızın perestroikamıza başarı dilediğine, sosyalizmin daha ileri gitmesini istediğinize kuşkum yok. Peki ama bu ilerlemeyi gerçekleştirmek neyi gerektiriyor? Bir hayli şeyi.

İlk olarak şimdi sürmekte olan ekonomik, siyasi ve hukuki reformların tamamlanmasını ve toplumumuzun her düzeyde demokratizasyonunu gerektiriyor. Yanısıra her Sovyet yurttaşı açısından daha fazla sosyal katılım ve özellikle de dürüst ve dikkatli bir çalışma talep ediyor.

Bu amaçlarla alınmakta olan önlemlerin istenilen sonuçları henüz yaratmadığı herkesçe biliniyor. Gerçekte sonuç beklemek için henüz çok erken, çünkü perestroika bir süreç, hem de karmaşık bir süreç. Ayrıca reformlar onları yavaşlatan ve üstesinden gelmeden daha ileriye gidemeyeceğimiz her tür engelle karşı karşıya bulunuyor.

Şimdi kendimize soralım: Geçmişi ayıklamadan, onu dürüstçe, açıklıkla, diplomatik incelikler ve kurnaz oyunlar olmaksızın ele almadıkça kökü geçmişin derinliklerine uzanan engellerin hakkından gelebilir miyiz? Geçmişin hayatını sosyalizme adamış dürüst insanların dahi zihinlerinde, alışkanlıklarında, hareketlerinde kendisini bugüne dek hissettirmiş olması bunu daha da gerekli kılıyor.

Gerçekte, kendi tarihimize dönüp bakmak, gerçek kazanımlarımızın kaynaklarını görmek ve yapabileceğimiz her şeyi neden yapmadığımız ya da bazı şeyleri neden yanlış yaptığımızı ortaya çıkarmak için mutlaka gereklidir.

Tarihi tecrübeyi incelemek ve hesaba katmak ihtiyacı üzerine her yerde pek çok şey söyleniyor. Ne yazık ki, kendimizi çoğu zaman bu tecrübeyi incelemekle sınırlıyoruz, ondan bir şey öğrenmiyoruz. Pratikte eski yanlışlara tekrar tekrar düşmeye devam ediyoruz. İnsan çoğu zaman çocuk gibi davranıyor; çocuğa ateşle oynamanın tehlikeli olduğunu söylersiniz ama o ancak parmaklarını yaktıktan sonra korkmaya başlar. Ne ki toplum daha iyi bilmeli. Toplum gelişirken daireler etrafında dönüp dolaşamaz; tarihin kendisini tekrarlamasına izin verilmemeli, hele yalnızca zaferlere değil, trajik olaylara da tanık olmuşsa. Bu olayların da bize unutulmayacak ders verdiğini bu arada belirteyim.

Yaşadıklarımızın yeniden nüksetmesini kesinlikle önlemek istiyoruz, ne ki böyle bir tekerrür tehlikesi ve de esas olarak böyle bir tekerrür ihtimali henüz ortadan kaldırılmış değil.

Gazete ve dergi editörlerinin bazıları hâlâ eskinin uygulama ve yöntemlerini özleyen okurlardan aldıkları mektuplar da bunu kanıtlıyor. Geldiğimiz yoldan geriye değil, ileriye gitmek istiyoruz. Ne denli acı olursa olsun geçmişimize dair tüm gerçeği öğrenmek, geçmişimizi tüm renkleri ve tonları ile öğrenmek isteyişimizin nedeni budur. Bugüne bakarken seçtiğimiz ve senin ve tüm dostlarımızın desteğine sahip bulunan glasnost'un eskiye de uygulanması gerektiğine kesinlikle inanıyoruz.

Bana, bir ulusun tarihi geçmişini zaman zaman gözden geçirmesinin gerekli olduğunu, ancak bizimkini fazlasıyla kara resmettiğimizi söyledin. Yeni "keşifler" çoğu kez yeni trajik ifşaatlar demektir. Bana bu durumun senin için sorunlar yarattığını, çünkü en yakın dostlarınla birlikte sosyalizmi her zaman desteklediğini, onun iyiliğini dilediğini ve kazanımlarını kamuoyuna duyurduğunu; şimdi ise birden bire onun kazanımlarının yanısıra güçlükleri ve trajedileri olduğunun ortaya çıktığını söyledin. Söylediğine göre dostların sosyalizmi savunmakla ve onun propagandasını yapmakla doğru mu yaptıklarını, tüm yaptıklarını yapmalı mıydılar diye sorar olmuşlar. Bu soruları pek enine boyuna düşünülmüş bulmasam da açıklık getirmeye çalışacağım.

Yoldaşların ve sen sosyalizmi savundunuz, başarılarını desteklediniz ve duyurdunuz. Desteklediğinizin kötü ya da yanlış bir şey değil, Ekim Devrimi ile yaratılan toplumu ileriye sevkeden bir şey olduğunda benimle hemfikir olmalısın. Şimdi kendimize soralım: O yılların şimdi açığa çıkan olumsuz olguları muazzam kazanımlarımızı geçersiz hale mi getirdi? Sosyalizmin iniş ve çıkışları ile dramatik bir tarihi olduğu gerçeği bu kazanımları sıfıra mı indiriyor? Eminim sen ve yoldaşların bu sorulara hayır diye karşılık vereceksiniz ve doğrusu da bu.

Gerçekten de sosyalizm zahmetli bir yol katetti. Ne ki öncülük ettiği başarılar yalnızca ona değil, ilerici dünyanın tümüne aittir. Onun insanın çıkarları doğrultusunda, insanın bugünü ve geleceği için başardıkları elle tutulur gerçeklikler-dir, insanlığın hayali değil gerçek kazanımlarıdır. Modern toplumsal ilerlemenin büyük ölçüde bizzat sosyalizmin varlığından, onun insana değgin yeni değerlere doğru

başardığı gerçek atılımdan kaynaklandığına kuşku yok.

Bir dizi yeni yayın organında yer alan olumsuz olgularla ilgili malumatın adeta "göze battığı" doğru. Ama bu kısmen de sosyalizm koşullarında hayatın olumlu ve parlak yanlarının sürekli olarak gözönündeyken, olumsuz olguların sessizce geçiştirilmiş ve gizlenmiş olmasından kaynaklanıyor. Dahası geçmiş ve onun problemleri hakkında bilgimiz arttıkça, sosyalizmin geliştiği güç koşulları ve ileriye doğru her adımın ona neye malolduğunu daha iyi anlıyoruz. Ne ki böyle olması onun kazanımlarının değer ve önemini her hangi bir şekilde azaltır mı? Bana kalırsa tam aksi doğrudur: Sosyalizmin tartışma götürmez kazanımlarının boyutları ve tarihi önemi, onun ilerlemesi sırasında karşı karşıya geldiği güçlüklerle doğru orantılıdır.

Bir şey daha var. Geçmişe soran gözlerle bakıp incelediğimizde, karşımıza çıkan yalnızca Stalin'in terör hakimiyetine eşlik eden haksızlıklar değil. Yanlışlar yapmış olsalar da bugün sahip olduklarımıza büyük katkıda bulunmuş olan ve sosyalizmin kahramanları ve kurucuları olarak andığımız yeni isimleri de buluyoruz.

Arşivleri dikkatle araştırırken sosyalist yaratıcı çabanın hakiki kaynakları üzerine, halkımızın fedakâr çalışma kahramanlığı üzerine, halkımızın çalışma şevkinin şimdiye kadar bilinmeyen çarpıcı örnekleri üzerine, Magnitogorsk Demir ve Çelik Fabrikaları, Komsomolsk şehri, Dinyeper Elektrik Santralı ve Kuzbas kömür havzasının yiğit kurucuları üzerine bir yeni bilgi hazinesi keşfediyoruz. Siyaset ve bilimadamlarımızın hiç de hakketmedikleri halde unutulmaya terkedilen parlak düşüncelerini yeniden açığa çıkarıyoruz. Sonuç olarak daha da zenginleşiyoruz ve muazzam olanaklarımızı daha da açık biçimde görüyoruz.

Burjuva basını bu olumlu keşiflerimizi sükûtla geçiştiriyor. Aslında bunda şaşılacak bir yan var mı? Hiç ortaya çıkmamış olmasını tercih edenler bir tarafa, kendi ideolojik inançlarının dayatmasıyla sosyalizmi uygarlığın bir kazanımı olarak görme eğiliminde olmayanlar tarihimizin kahramanlık sayfaları üzerine hemen hiçbir şey yazmayacaklardır. Yapmaya çalıştıkları ve her zaman yapacakları şey, bizim yayın organlarımızdan yalnızca sosyalizme zarar verebileceğini ve onun itibarını —örneğin sizin gözlerinizde— zedeleyebileceğini düşündükleri şeyleri seçip, almaktır. Bütün bu durumun senin yoldaşların ve pek çok dostumuz için gerçekten ciddi sorunlar yarattığını tam olarak anlıyorum. Yine de bunların sadece geçici sorunlar olduğunu düşünüyorum; siz ve biz bunları ayırdedebilecek ve yanlış yola sevkedilmemizi önleyecek durumdayız.

Sosyalizmin olanaklarını tam olarak ortaya çıkarmada, onun yapabileceklerini tam olarak göstermede gerçekten de başarılı olamadık, bunu kabul edelim. Yine de tekrarlıyorum, yapılanlar onun gerçek anlamda muazzam tarihi üstünlüklerinin kanıtıdır. Bu inkâr edilemez. Diğer taraftan, şimdi tek yargı kriteri olarak hakikati kullanarak, geçmişimiz hakkında dürüstçe hüküm veriyorsak, toplumumuzun yeni imkânlarını araştırıyor ve buluyorsak, işlerimizin ters gitmesinin ve başarısızlıklarımızın nedenlerini eleştirel gözle inceliyor ve ilerlemenin —sonuç alıcı, hakikaten demokratik ve gerçekten insani— yeni yollarını keşfediyorsak bu da sosyalizmin, yeni niteliklerini ve yaşama kabiliyetinin yeni kaynaklarını ortaya çıkarıyor olması anlamına gelmiyor mu? Onun doğasının kendini değerlendirme ve geliştirme potansiyelini gösteren çeşitli yönlerine işaret etmiyor mu? Tartışmamız sırasında sen de, ben de başka hiçbir sosyal sistemin bizimki kadar özeleştirici olmadığı sonucunu paylaştık. Bu bir gerçektir. Özeleştirinin ve kendinden daha fazla şeyler talep etmenin sosyalizmin gücü ve dinamizminin hayati bir kaynağı olduğunu perestroika kuşkuya yer bırakmaksızın ispatlıyor.

Kısa süre önce konuştuğum bir müşterek dostumuzun bizi yalnızca geçmişi, özellikle artık yaşamayan liderleri eleştiriyor olmakla kınamaya çalıştığı doğru. Bugün yönetimde bulunanların sözde eleştiri dışında tutuldukları söyleniyor. Haksız bir sitem bu!

Sizler dışarıdan burada yer alan her şeyi her zaman için göremeyebilirsiniz. Ama bugünkü gerçekliğimizle ilgili olarak doğrudan bilgi sahibi olma şansına sahip bulunanlar, yalnızca geçmişimizi değil, bugünümüzü de eleştirmekte olduğumuz gerçeğini yadsımayacaklardır. Örnekler pek çoktur, en çarpıcı olanı da 19. Ulusal Parti Konferansı'dır. Konferans'ta SBKP MK Genel Sekreteri ve diğer konuşmacılar geçmişi değil, bugünü eleştirdiler. Muhatapları arasında Parti ve hükümet yöneticileri de bulunmak üzere, eleştiri ve özeleştiri yapıldı. Belki dikkatini çekmiştir, konuşmacının yalnızca eleştirilerde bulunup, özeleştiriden kaçınmaya teşebbüs ettiği durumlarda dinleyiciler tarafından inandırıcı bulunmadığı görüldü.

Kabul edelim, geçmişte eleştiri ve özeleştiriden toplumumuzun itici gücü olarak sözederken, bunları genellemelere indirgedik ve tüm suçları yıkacak bir "günah tekesi" aradık. Şimdi de durum bu mu? Bazen öyle, ama giderek daha seyrekleşen biçimde. Bu eğilim kamuoyunda açık bir öfkeye, basında sert mülahazalara neden oluyor. Parti ve hükümet yöneticilerinden de hakkettiği karşılığı alıyor. Samimi konuşmak gerekirse bütün bunlar da her zaman yeterli olmuyor (eski alışkanlıklar güç terkediliyor), ama zaman içerisinde ve demokratizasyon derinleştikçe eleştiri ve özeleştiri konusundaki bu yaklaşımın değişeceğine eminim. Eleştiri ilerleme için gerçekten de maddi bir teşvik haline gelecek.

Basın organlarımızı tartışırken, bir kaç kez Sovyetler Birliği'nde tarihimizin belirli bazı sayfaları üzerinde gereğinden fazla durduğumuzu söyledin. Bazı yazarların eleştiride bulunurken sosyalizmin tarihi kazanımları üzerine hemen hiç bir şey söylemediklerini belirttin. Bunun sonucunda tahrif edilmiş bir Sovyet tarihi tablosu ortaya çıkıyor.

Doğru, bazen aşırıya kaçıyoruz. Bazı sübjektif faktörleri gözönünde tutarak bu "günah"ı işleyen yoldaş-

ları anlamak mümkün. Geçmişin haksızlıklarına duyulan öfke ve bunların tekrarlanmasını önleme kaygısı zaman zaman aşırı heyecanlara yolaçıyor. Geçmişle ilgili yeni yeni olaylar ve belgeler aydınlığa çıktıkça artık geriye dönüşün olmadığını sıradan okurun da yüreğine işlemek üzere bunların gereğinden fazla dramatize edilmesi ihtiyacı hissedilebiliyor. Sonuçta şu ya da bu yazar bazen fazla ileri gidiyor.

Yine de bütün bunları yazan insanları anlamak gerek. Herşeyden önce, yazdıkları sadece geçmişten ibaret değil, aynı zamanda kendi geçmişleri. Bazıları kendi ailelerinin başından geçen trajedileri anlatıyor, diğerleri ise toplumun trajedileri karşısında acı duyuyor. Bununla birlikte, bu durumu anlamak, aynı fikirde olmak anlamına gelmiyor.

Genel olarak tartışmalara yol açan sorunlardan biri Stalin'in rolü, eylemleri ve kişiliği. Bilinen nedenlerle bu sorunun üstesinden gelmek senin dostların ve hele de bizim için elbette pek kolay değil. Stalin'in Parti'nin başında olduğu dönemde ulusumuz büyük başarılar kazandı. Stalin'in özellikle Lenin'den hemen sonraki yıllarda oynadığı rol hiç de önemsiz değildir. Bununla birlikte aynı dönemde sosyalizmin çehresi deforme edildi ve yalnızca bireylere karşı değil, bir bütün olarak ulusa, sistemimize karşı korkunç suçlar işlendi. O dönemin olayları karşısında insanın etkilenmemesi güç de olsa, bunlar en objektif biçimde ele alınmalıdır. Böyle davranmakta ise her zaman başarılı değiliz.

Tarihimizin o sayfalarına basite indirgeyerek yaklaşılmaması, diyalektik bir analiz gerektiği düşüncesindeyim. **Ne** olduğunu ve **neden** olduğunu açıklığa kavuşturmalıyız. Böylesine titiz bir analiz henüz yapılmadı. Zorluklar, anlaşmazlık, çelişkiler, yanlış anlamalar bu yüzden.

Doğrunun açığa çıkması, daha önce gerçeği tümüyle bilmedikleri sırada yazdıklarına bakılarak bazı insanların dönek olarak görülmesi gibi bir duruma yolaçıyor. Bu insanları bu yüzden suçlamak mümkün mü? Bazıları gerçekten de her devrin adamı olabilirler, bunun bağışlanacak yanı yoktur. Ama geçmişin yükünü parçalamak ve hakikate giden yolu bulmak istiyorsanız, o zaman gerçek ve sahte değerleri ayırdetmeye hazırlıklı olmalısınız.

Beni doğru anlamalısın: Aşırı beyanları ve abartmaları haklı göstermeye çalışmıyorum. Tarihi geçmişin analizinin aklıbaşında ve heyecanlardan uzak yapılması gerektiği kanısındayım. Bu tam anlamıyla bir analiz olmalıdır; nesneleri doğru perspektife oturtmada yorumları ne olursa olsun duyguların yardımı olmuyor. Ama şuna da eminim, sözkonusu abartmalar da geçicidir. Daha fazla bilgi edindikçe, her şey münasip olan yerini alacak ve Ekim Devrimi'nden bu yana geçen yetmiş yıllık dönemin genel tablosu içine yerleşecektir. Tam olarak onarıldığında bu tablo geçmişimizden utanç değil, gurur duymamızı getirecektir.

Çeşitli tarihi konularda bizim farklı görüşlere sahip olduğumuzu söyledin. Bu doğru. Ama başka türlüsü de olabilir mi? Yazarlarımız daha önce bilemedikleri ve kimi zaman geçmişimizin belirli dönemlerine ışık tutan sorunlar ve olaylarla karşı karşıya geliyorlar. Yorumları sübjektif bir nitelik taşıyor. Basınımızdaki fikir farklılıkları da bundan.

Mevcut pratik sorunlarımızla ilgili çözüm yolları konusunda da bir oybirliği bekleyemezsin. Bu konuların tartışılması farklı, hatta çatışan görüş açılarını getiriyor.

Sen dahil hepimiz aynı konular üzerinde farklı bakış açılarının dile getirilmesi imkânını şevkle destekledik. Bu olmaksızın özgürce bir tartışma düşünülemez. Ne yazık ki, meseleleri nasıl tartışmak gerektiğini unuttuk ve konuşmamızda ikimizin de belirttiğimiz gibi, geçen yıllar süresinde tek bir fikrin, tek bir kavramın ağır basmasına alıştık. Şimdi olan ise kısmen işte o entellektüel monotonluk ve klişeye tapma döneminin mirasıdır. Ama bu da geçici bir olgudur.

Demokratik tartışmalara ve bunları uygarca yürütmeye mutlaka alışacağız. Bu, tarihi hakikat dahil, hakikati tüm yönleriyle, tüm farklı tonlarıyla yeniden oluşturmamıza ve bunu gerçekten bilimsel konumlardan hareketle objektif bir biçimde yapmamıza kuşkusuz yardım edecek.

Şimdi adını unuttuğum müşterek dostlarımızdan birisi bana şu soruyu sormuştu: "Neden Partiniz her şeyi düzene koymuyor? Neden geçmişle ilgili olguların resmi bir yorumunu yapmıyor?" Katı davranmış olmayayım, ama bence böyle sorular tam da resmi çizgiyi izleme alışkanlığından kaynaklanıyor. Hakikati tepeden ilan etmek ya da ilanla yasaklamak mümkün değil. Geçmişte hakikati emretme girişimlerinde bulunuldu, ki geçmişin karanlık yanlarından biridir bu.

Sonuç hakikatten kopma ve bilimde, tarih biliminde de geri kalma oldu.

Partimiz diğer meselelerin yanısıra doğal olarak geçmişimiz konusunda da açık ve seçik bir tavra sahip. Bu tavır özellikle M.Gorbaçov'un Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin 70. yıldönümü üzerine sunduğu raporda ifade edilmişti. Bu raporda Gorbaçov araştırmanın henüz başladığını ve tamamlanmasının daha uzun zaman alacağını da tam bir samimiyetle teslim etmiş; mevcut, uzun zamandır süregelen, yeni ya da henüz belirmekte olan tüm problemlerin canlı bir biçimde tartışılmasını da teşvik etmişti. Yalnızca böyle bir yaklaşımın Marksist partinin ruhu ve tarihi misyonu ile uyum içinde olduğuna kuşkum yok.

Farketmiş olabileceğin gibi, tartışmalar sırasında ifade edilen yanlış —ve sadece tartışılabilir olmayan— görüşler, gerektiğinde yetkili bir düzeyde reddediliyor. Ayrılınması halinde dünya görüşümüzden ayrılma anlamına gelen ilkeler elbette var. Ayrılmanızın mümkün olmadığı kriterler vardır, tabi sosyalizmden ayrılmayı düşünmediğiniz sürece. Bu ilkeleri ve ilkesel kriterleri desteklemek de tartışmanın vazgeçilmez bir parçasıdır. Ancak böyle olması görüşme ve tartışmaları dışlamak anlamına gelmiyor.

Konuşmamıza çabucak kattığın bir mesele daha vardı. Şöyle diyordun: "Sovyetler Birliği'nde tartışı-

yorsunuz, bunu anlıyorum. Ama neden yoldaşlarınız ülke dışına gittiklerinde ve açıklamalar yaptıklarında ihtilaflı düşünceler ifade ediyorlar? Bu durumda bizim için güçlük yarattıklarını anlamıyorlar mı?" Hangi yoldaşları kastettiğini bilmiyorum. Bunlardan bazılarının aşırı heyecanla, tek yanlı, hatta yanlış görüşler yansıttığını elbette tahmin edebiliyorum. Tabii ki açıklamaları titizlikle düşünülmüş olmalı, yabancı izleyicilere tartışmalarımızla ilgili objektif açıklamalar yapmalı ve elbette kendi sübjektif görüş ve fikirlerini bu ülkede resmi olarak benimsenmiş, hele ki nihai, görüşler olarak aktarmamalılar. Bu da kültür ve incelik gerektiriyor.

Diğer taraftan sen ve yoldaşların şunu anlamalısınız: Birisi bizim, diğeri yabancı dostlarımız için iki hakikate sahip olamayız ve olmayacağız. Çünkü yalnızca bir tek hakikat var. İki ya da hatta üç gerçeğe sahip olma girişimlerinden dolayı geçmişte (ve bugün hâlâ) ne denli ıstırap çektiğimiz düşünülürse, artık böyle bir şeye tahammül gösteremeyiz, göstermemeliyiz.

Dostlarımızın belki henüz alışmadıkları bir başka şeyi daha hatırlatmama izin ver: Tartışmada konuşanlar (ve gazetelerde yazanlar) resmi bakış açısını değil, kendi bakış açılarını dile getiriyorlar. Sosyalizmin dostlarının öteden beri, buradaki bütün görüşlerin tüm toplumumuz tarafından paylaşıldığını, ya da hatta toplumun yöneticilerinden esinlendiğini düşünmekte olduğu gerçeğinden, ideolojik muhaliflerimizin aktif bir biçimde yararlandığını da bu arada belirteyim. (Bence çoğu kez tartışmalı ya da tamamen yanlış yola sevketici olduğunu düşündüğüm) şu ya da bu açıklamaya atıfta bulunarak okurlarına ve dinleyicilerine "Moskova'nın çizgisini değiştirmekte" olduğu izlenimini vermeye çalışıyorlar.

Bana belirli konularda kuşkuların olduğunu belirttin. Seni anlıyorum. Ama diğerleriyle birlikte eşit bir temelde tartışmaya katılmanı kimse engellemiyor. Tarihimizle ilgili olanlar dahil, daha da önemli sorunlar üzerine görüşlerini ifade etmekte tümüyle özgürsün.

Marksizm —büyük seleflerimizin yarattığı Marksizmi kastediyorum— bir bilimdir, eleştirici ve özeleştirici bir bilimdir. Ama ana husus Marksist eleştirinin yıkıcı değil, yapıcı olmasıdır. Gününü doldurmuş ve can çekişmekte olan ne varsa yıkar ve terkeder; bunu, yeni değerler yaratmak uğruna, sosyal ve insani ilerleme için ve insan için yapar.

Değerli dostum, korkarım tartıştığımız tüm konuları ele alamadım. Bazılarına daha sonra döneceğiz. Tartışmamızı sürdürelim ve diyelim bu tartışma hakikat yolunda katkı getirsin. ■

Asya-Pasifik Bölgesinde Sovyet Silahsızlanma Önerileri

Sovyetler Birliği uluslararası barışın korunması ve pekiştirilmesi ve özel olarak da ilk atom bombasına hedef olmuş Asya-Pasifik bölgesinde nükleer ve genel silahsızlanmaya yönelik somut adımların atılması doğrultusunda Eylül ayı içerisinde yeni önerilerde bulundu. SBKP MK Genel Sekreteri M.Gorbaçov'un Krasnoyarsk'ta yaptığı konuşmada yer alan öneriler başlıca yedi noktada oluşuyor. Buna göre:

• Sovyetler Birliği Asya ve Pasifik ülkelerinin kaygılarının bilincinde olarak bölgedeki nükleer silahlarının sayısını bir süredir arttırmamaktadır ve bundan böyle de artırmayacaktır. Ayrıca ABD ve diğer nükleer güçleri de bölgeye nükler silah depolamayı durdurmayı çağırmaktadır.

• Sovyetler Birliği bölgede savaş donanması olan ülkeleri bu güçlerini artırmamak üzere görüşmelerde bulunmaya davet etmektedir.

• SSCB, Çin Halk Cumhuriyeti, Japonya, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti ve Güney Kore sahillerinin birleştiği bölgelerde askeri cepheleşmeyi azaltmak üzere çok taraflı ve bu ülkelerin deniz ve hava kuvvetlerinin dondurulması ve orantılı biçimde indirimi ile bunların faaliyetlerinin sınırlandırılmasını içeren görüşmeler önermektedir.

• ABD Filipinler'deki askeri üslerini kaldırmayı kabul ettiği takdirde, SSCB Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti hükümetinin de rızasıyla bu ülkedeki Cam Ranh Körfezi'nden maddi ve teknik ikmal için yararlanmaktan vazgeçmeye hazırdır.

• Bölgenin hava ve deniz ulaşımının güvenliğinin çıkarına olarak, açık denizde ve bölgenin üstündeki hava sahasında kazaları önlemek üzere önlemler için ortak çalışma önerilmektedir. Bu önlemler oluşturulurken halihazırdaki Sovyet-Amerikan ve Sovyet-Britanya ikili anlaşmaları ile ABD-SSCB-Japonya arasındaki üçlü anlaşmaların tecrübesinden yararlanılabilir.

• Hint Okyanusu'nu bir barış bölgesine dönüştürmek üzere 1990'a dek bir uluslararası konferans toplanmalıdır. Böyle bir konferansın hazırlık çalışması BM'de ana hatlarıyla tamamlanmış bulunmaktadır.

• Asya-Pasifik bölgesinin güvenliği konusunda Sovyetler Birliği'nin önerileri olsun, diğer öneriler olsun bunları ele almak üzere herhangi bir düzey ve kompozisyonda bir görüşmeler mekanizması oluşturulmalıdır. Görüşmeler BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üyeleri SSCB, Çin Halk Cumhuriyeti ve ABD arasında başlayabilir.

Sovyetler Birliği'nin önerileri özellikle bölge ülkeleri arasında olumlu karşılanırken, bir Beyaz Saray sözcüsü önerileri "olumlu ancak pek gerçekleşebilir bulmadıkları"nı açıkladı.

Asya ve Pasifik bölgesinde silahsızlanma görüşmeleri sürerken, bilindiği gibi Güney Pasifik'te bir dizi ülkenin bölgeyi nükleer silahlardan arındırılmış bölge ilân etmeleriyle somut bir gelişme kaydedilmiş bulunuyor. Ne ki ABD, Britanya ve özellikle bölgede nükleer denemeler yapan Fransa bu gelişmeye tepki gösteriyorlar. Sovyetler Birliği'nin Asya ve Pasifik bölgesine ilişkin yeni önerileri bölge halklarının güvenliği ve kalıcı bir dünya barışı yönünde somut bir adımı hedefliyor. ■

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN!

kitle

Yurtdışı Eki

SAYI: 324
EKİM 1988

"Borçlar Derhal Silinmelidir"

Batı Berlin geçtiğimiz Eylül ayında büyük toplantı ve gösterilere sahne oldu. Uluslararası Para Fonu IMF ve Dünya Bankası'nın 43. Yıllık Ortak Kongresi 26-29 Eylül tarihlerinde Batı Berlin Kongre Salonu'nda toplandı.

Kapitalist dünyanın ekonomi politikasına yön veren banka temsilcilerinin, bankerlerin, sanayicilerin ve hükümet temsilcilerinin bu toplantısından önce yine Batı Berlin'de dünyanın çeşitli ülkelerinden ilerici politikacıların, demokratik kuruluş ve çevreci örgüt temsilcilerinin, vd. katılımıyla "Uluslararası Karşı Kongre" düzenlendi.

Toplantıya ev sahipliği yapan F.Almanya'nın Maliye Bakanlığında görevli ve Batı Berlin'deki toplantının koordinatörü olan bir yetkiliye toplantı öncesinde yapılan şaibeli bir suikast girişimi, polisin Batı Berlin'de terör estirmesine neden oldu. Daha sonra F.Almanya'nın tüm gerici güçlerine, toplantı süresince gerçekleştirilen tüm karşı gösterileri terörist eylemler diye karalama olanağı veren bu suikast girişi üzerinde önümüzdeki günlerde daha çok tartışılacağa benziyor.

Borçlu üçüncü dünya ülkelerindeki her türlü gelişmeyi kontrol altında tutmaya çalışan IMF ve Dünya Bankası'nın 43. Kongresi'nde, henüz basına yansımamakla birlikte, kapalı kapılar arkasında alınan kararların yine bu doğrultuda olduğu ortada. Borçlu ülkelerin 1245 milyar dolara yaklaşan borçlarının silinmesine "bu ülkelerdeki ekonomik istikrarın bozulmaması" için hiçbir şekilde yanaşmayacaklarını açıklayan IMF ve Dünya Bankası yetkililerinin bundan sonra izleyecekleri para politikasının anlamı yine borçlu ülkelerde daha çok gözyaşı, daha çok kan, baskı, demokratik hak ve özgürlüklerin kısılmasına devam olacak.

Batı Berlin Teknik Üniversitesi salonlarında yapılan ve iki gün süren "Uluslararası Karşı Kongre"ye katılan tüm temsilciler, borçlu ülkelerin tüm borçlarının derhal silinmesini istediler. 4 bin kişinin katıldığı bu karşı kongreye Küba Devlet Başkanı Fidel Castro gönderdiği mesajında, üçüncü dünya ülkelerinin borçlarının her geçen gün ödenemez ve tahsil edilemez duruma geldiğine değinerek "biz bu borçların ödenmeyeceğinden eminiz" dedi. Bu toplantı kapsamında bin civarında çevre korumacı temsilcinin katılımıyla düzenlenen başka bir toplantıda ise Dünya Bankası'nın üçüncü dünya ülkelerindeki projelerinin doğa dengesini nasıl bozduğu örnekleriyle açıklandı ve bu tür projelerin derhal durdurulması istendi.

25 Eylül Pazar günü yine B.Berlin'de 150 değişik örgüt ve kuruluşun desteğiyle düzenlenen, 90 bin kişinin katıldığı yürüyüş ve mitingde de konuşmacılar üçüncü dünya ülkelerinin borçlarının derhal silinmesini istediler. IMF ve Dünya Bankası'nın kongresine karşı kararlaştırılan ve güvenlik güçlerince yasadışı ilan edilen "Eylem Haftası" kapsamında düzenlenen bu kitlesel gösteriye müdahale edemeyen güvenlik güçleri daha sonraki günlerde gerçekleştirilmeye çalışılan her türlü gösteriyi kaba kuvvet kullanarak dağıtmaya çalıştı. Ve böylece kapitalist dünyanın büyük patronlarına nasıl güvenilir bir ev sahibi olduğunu göstermek istedi. Polis ve göstericiler arasında çıkan çatışmalarda onlarca kişi çeşitli yerlerinden yaralandı.

IMF ve Dünya Bankası'nın 43. Kongresi'nin toplandığı günlerde, bu iki kuruluşu yargılamak üzere toplanan, üyelerinin arasında Nobel Ödülü sahibi bilimadamlarının da bulunduğu **Daimi Halk Mahkemesi**, 4 gün süren yargılama sonunda bu iki kuruluşun insanlık suçu işlediği kararına vardı ve üçüncü dünya ülkelerinin borçlarının derhal silinmesini istedi. ■

Günümüzden Tarihe Bakış

İstanbul'da, TKP'nin kuruluş tarihi olan 10 Eylül 1920'nin yıldönümüne denk getirilerek 10 Eylül 1988'de düzenlenen toplantıya çok sayıda ilerici, demokrat katıldı. Beşiktaş'ta Elif Düğün Salonu'ndaki toplantıda Adil Demirci, Rasih Nuri İleri ve Çağatay Anadol yaptıkları konuşmalarda geçmişi değerlendirdiler ve günümüzdeki gelişmelere değindiler.

"Günümüzden Tarihe Bakış" adlı toplantının açış konuşmasını yapan Adil Demirci, 1920'lerden bu yanaki gelişmelerin yönetici sınıflar açısından değil, işçi sınıfı mücadelesi ve gelenekleri açısından da değerlendirilmesinin gerektiğini belirterek konuşmasını şöyle sürdürdü: "Bundan tam 68 yıl önceye rastlayan bir 10 Eylül günü Bakü'de ülkemiz toplumsal savaşımlar tarihi açısından önemli bir kongre toplandı. O güne dek işçi sınıfı hareketi içinde birbirinden kopuk ya da dağınık olarak yeralan değişik ögeler, çevreler ve örgütler bu kongrede bir araya geldi ve ortak bir program üzerinde anlaştılar. Böylece Türkiye Komünist Partisi siyasal yaşamımıza katılmış oldu." Adil Demirci daha sonra geçmişi değerlendirerek, son dönemde içine girilen birlik sürecine değindi.

Toplantının ikinci konuşmasını Rasih Nuri İleri yaptı. Uzun süren konuşmasında Rasih Nuri İleri de 1920'den bu yanaki gelişmeleri değerlendirdi. Parti kurmanın kanuni olanaklarının olmadığı dönemlerde dahi zorunluluk dayatmışsa partinin kurulmasının ertelenmemesine de değinen R.Nuri İleri konuşmasını şöyle bitirdi: "Bundan böyle mücadelemiz zordur. Mutlaka, eskiden gelen kırgınlıklar, fikir ayrılıkları vardır. Hepsini birer birer sabırla tasfiye etmeliyiz. Ve fakat ilk aşamayı, birleşik bir partiyi ve ikinci bir aşama olan demokrasi mücadelemizi mutlaka kazanmalıyız. Türkiye'nin buna ihtiyacı vardır."

Toplantıda son konuşmayı yapan Çağatay Anadol, örgüt, birlik ve yasallık konularında yoğunlaştırdığı konuşmasında çeşitli nedenlerden dolayı 10 Eylül 1920'nin "BİRLİK" özelliğini içerdiğini de söyledi. Aşağıda Çağatay Anadol'un yaptığı konuşmayı aynen yayımlıyoruz:

ÖRGÜT, BİRLİK, YASALLIK

Konuşmama bu büyülü sözler üzerinde kısaca durarak başlamak istiyorum.

Bir zamanlar feylesoflar dünyayı yorumlamakla uğraşırlarken vardıkları bulguların toplandığı kitaplar sadece okunmak ve kütüphanelere konulmak içindi. Felsefede devrim, "esas olan dünyayı yorumlamak değil, değiştirmektir" cümlesiyle başladı. Ve birden bire öğretilerden biri, kitaplık raflarında durmak, ya da bilimsel çalışmalara dipnot olmak kaderinden sıyrıldı. Çünkü dünyayı değiştirmek, öğretinin siyasal mücadeleyle bütünleşmesini, siyasal iktidar hedefini önüne koymasını ve bunun için örgütlenilmesini gerektiriyordu.

Eski feylesofların, düşüncenin maddi güce dönüşmesi gibi bir hedefleri yoktu. Ama felsefede devrim yapan öğreti, ancak düşünsel gücün kitleleri sararak maddi güce dönüşmesiyle felsefede devrim yaptığını kanıtlayabilirdi. Yani düşünce alanındaki devrimi maddi yaşam alanına taşıyarak bunu yapabilirdi. Böyle bir kanıtlamaya dünya tarihi birçok kez tanık oldu.

Felsefedeki devrimi maddi yaşama taşıma mücadelesi dünyanın geri kalan bölümünde devam ediyor. Dünya yeni kanıtlamalara tanık olacak.

İşte Eylül 1920, felsefedeki devrimi, maddi yaşama taşıma mücadelesinin anahtarı olan ÖRGÜT demektir.

Örgüt sorununun çözümüne geçen yüzyılın sonlarıyla, bu yüzyılın başlarında bir dizi ülkede tanık olundu. Bu tanıklık ya birden fazla çevreyi birleştirerek, ya da örgüt sorunundaki tekil çözümleri tek bir örgüt çatısı altında toplayarak ya da her iki biçimin bir kombinezonu şeklinde gerçekleşti. Aynı dünya görüşünün aynı örgütte zembereğini kurması, ünlü deyişle eşyanın tabiatı gereğiydi. Bu yüzden ÖRGÜT sözcüğü her zaman BİRLİK sözcüğüyle birlikte telaffuz edildi.

Örgüt ya birlikte doğdu, ya birlikle tamamlandı. Ve işte Eylül 1920, daha önceden başlamış olan ve sürelegelen siyasi çalışmaların tek bir örgüt içinde bütünleştirilmesi ve yeni bir nitelik aşamasının yaratılmasıydı. 1920 Eylül'ü bu yüzden, aynı zamanda BİRLİK demektir.

Birlikle örülmüş örgütün kendisinden kan aldığı emekçi sınıfa yayılması, öğretinin gücünün maddi bir güce dönüştürülmesi, büyük ölçüde yasallığa bağlıdır. Bunun en açık kanıtı hareketimizin, en uzun yasallık dönemi olan 1961-71 arasında ulaştığı kaydadeğer kitleselliktir. O dönemde yetişmiş kadroların günümüze taşıdığı zenginliktir.

Eylül 1920 yasallık demek değildi. Ama sınıfımızın ilk ataları birinci hedef olarak yasallığı seçmişlerdi.

Seçimleri doğruydu. Muhatapları hunhardı. Bedenleri deryaya, anıları güneşe gömüldü.

ÖRGÜT, BİRLİK, YASALLIK.

Bu sözcükler bizler için olduğu kadar burjuvazi için de büyülü. Bu yüzden, yirmilerden ellilere sayısız tevkifat, baskı, işkence, ölüm yaşandı. Bu süreçte yaşamını kaybedenleri ve bu sürecin şimdi bizlerle birlikte yaşayan anıtlarını bir kere daha selamlıyoruz.

ÖRGÜT, BİRLİK, YASALLIK.

Bu üç sözcük her zaman yan yana olmadı. Örgüt ve birlik 1950'lere kadar hep oldu. Yasallık kısa dönemlerle bu ikisine eşlik etti.

Ama 1950'lerle birlikte ülkemiz yaşamından, on yıllık bir süre boyunca ÖRGÜT-BİRLİK-YASALLIK koparıldı. Bunun neye malolduğunu söylemek istiyorum. Bu bir kuşağa maloldu. Doğamayan bir kuşağa. Benim kuşağım kırklı yaşlarının ilk yarısında, Rasih ağabeyimizin bizden yirmi yaş büyük olduğunu sanıyorum. Ellilerinde olan bir kuşak yok bugün.

Örgütteki kesintinin, yaşamdaki kesintiye nasıl da birebir tekabül ettiğini bundan iyi hiçbir şey göste-

remez. Bizi örgütsüz bırakmanın burjuvazi için, örgütsüz kalmamanın bizler için ne kadar hayati olduğunu bundan daha iyi hiçbir şey gösteremez.

1960'lı yıllar, örgüt-birlik-yasallığın en uzun süre birleştiği dönem oldu. Hiç kuşku yok mücadele tarihimizin altın dönemlerinden birisidir bu dönem.

Ben eline doğduğumuz üç insanı anmak istiyorum.

Kısa bir süre sonra kendisini yitirişimizin birinci yılına ulaşacağımız Behice Boran'ı... Şu anda burada olan ve sanırım eski öğrencilerinden birini keyifle dinleyen Sadun Hocamızı... Ve bugün görüşlerimiz çakışmasa da sayın Mehmet Ali Aybar'ı.

1970'li yıllarda örgüt ve kısmen yasallık vardır. Birlik ise yoktur. Hareket zengindir ama, bir çerçeveyi kıramamış, büyük bir kitleselliğe ulaşma olanağını kullanamamıştır. Faşizmi engelleyememiştir.

1980 Eylül'ü tarihimizin en hunhar dönemini başlatır.

Burjuvazinin hevesi, kısmi olan yasallığı da almak, örgüt sözcüğünü, olmayan birlik sözcüğünün yanına göndermektir. Birinciyi başarır. İkinci hevesi kursağında kalır. Bugün sosyalist mücadeleye içerden veya dışardan bakan herkesin ortak kanısıdır bu.

Türkiye işçi sınıfı siyasi hareketi kesintiye uğratılma çabalarını elinin tersiyle burjuvazinin suratına çarpma becerisini göstermiştir.

Gelecek kuşaklara bırakacağımız bu olumlu mirasta payı olan herkese ne mutlu.

Evet, 1980'li yıllar üç büyülü sözcükten birincisinin zaferine tanıklık etmiştir. İkincisi olan birlik alanında önemli adımlar atılmıştır, atılmaktadır.

Ama günümüzün birlik sorununun özgül bir yanı var.

1920'lerde birleşenler "işte işçi sınıfının partisi" diyebilmişlerdi, hareketin kesirlerini birleştirmek, hareketin bütününü birleştirmekle çakışıyordu. Bugün böylesi bir yüzde yüz çakışmadan söz edemeyiz. Bu yüzden de amaçladığımız birlik ve dolayısıyla öngördüğümüz örgüt sadece bölünmüş olan, ayrı ayrı duran parçaların birleşmesiyle gerçekleştirilemez. Şu ya da bu yapısal bütünlük içinde yer almadığı halde, diri, mücadele kararlılığı içinde, öğretiye sadık ve birleşik bir harekete katılmaya hazır binlerce arkadaşımız vardır. İşte bu nedenle, birliğin nihai çözümüne bu arkadaşlarımızın da ortak iradesine katıldıkları bir süreçten geçerek ulaşacağız.

Konunun böyle anlaşılması karşımıza yöntem sorununda görüş birliğine varmak gibi bir görev koyuyor. Hiçbirimizin dar bir politik yapılanmayı arzulamadığı, birlikten böyle kapalı kapıcı bir örgütlenme murat etmediği apaçık belli.

Ortaya bir program ve açıklayıcı nitelikte temel görüşler koyup başkalarına "işte sana parti" der durumuna düşmemek gerekiyor. Çünkü böyle bir program ve politik baz sadece birleşmiş olan parçaların birliğinin ifadesidir.

Bu şüphesiz tarihsel önemde bir adım olacaktır. Ama çözümün kendisi değildir. Bu adım atılırken en geniş birliğin yolunu açacak bir anlayış üzerinde de mutabakat sağlanabilir.

Benim paylaştığım öngörü böyle bir siyasal yapıda yeralabilecek herkesin birlik sürecine hemen bugünden, aktif olarak katılabilmesinin yöntemlerini yaratmaktır.

Madem ki amaçlanan yasal, geniş ve kitlesel bir partidir, şu halde bu partinin daha başlangıçta binlerce kişiyle birlikte kurulmasının imkanlarını aramak, bugünden aramak gerekiyor. Böyle bir kuruluş için atılacak adımlar, gene bugünden başlamalıdır. Ve ona katılacak herkesin tartışabileceği, görüşünü, önerisini bildireceği bir süreç öngörülmelidir.

Bu çalışmalar yeterli bir olgunluğa ulaştığında partinin levhasında hangi kelimenin yazılı olacağına önem vermeksizin müşterek kuruluş gerçekleştirilmelidir.

Kuşkusuz ki böyle bir örgüte ulaşmak birlik sorununun tamamlanması değildir, çünkü bu örgütlenme bir evreden geçerek birliği örecektir. Daha geniş emekçi yığınlarına ulaşarak sosyalizme gönül vermiş tüm insanlarımızı geniş bir hareket halinde birleştirecektir ve saflarına her gün yeni yeni insanlar kazanacaktır. İdeolojik homojenleşme gerçekleştikçe, örgütsel süreklilik garanti altına alınacak ve böylece birlik süreci tamamlanmış olacaktır.

Gerek bu çalışmaları başlatmak için, gerekse sonuçlandırmak için hem yeterli bir potansiyel vardır, hem de bu potansiyeli örgütsel yapıya ulaştırma olanağı vardır. Karşımızda duran hukuki engelleri, daha doğrusu hukuk dışı engelleri aşmanın yolu da bence gene buradan geçmektedir.

Böyle dağınık bir vaziyette kalarak hiçbir engel aşılamaz, hareket içindeki mevcut yapılar birleşseler bile dağınıklık sürer, çünkü ortaya organizma çıkmaz.

Bazı hukuki gerekçeler yüzünden, şu anda tek ve birleşik bir politik yapıyı özleyen binlerce gönüllü insanı dergi okuru durumunda tutarak o hukuki gerekçeler nasıl aşılabilir?

Öyleyse, hem mevcut parçalar dışında duran herkesin katkısını ve katılımını sağlamak için, hem mevcut hukuki statüleri demokratikleştirmek için yasal bir partinin hazırlık çalışmalarına şimdiden başlamak ve mümkün olan en geniş ortak iradeyi yaratabilecek bir süreçten geçtikten sonra o partiyi kurarak ülkemizdeki demokratik ve sosyalist süreçleri hızlandırmak sadece mümkün değil, aynı zamanda zorunlu bir çözümdür diye düşünüyorum.

Bugüne kadar pek çok yol katedilmiştir. Sıfırdan başlayacak olan bir şey yoktur. Bunca yıldır bunca insan canını dişine takarak, binbir güçlüğe göğüs gererek, hayatını adayarak, yönetim düzeyindeki insanlarını işkence masasında bırakarak, kuşaktan kuşağa hareketi bugüne getirmişlerdir. Ama, konusu bu toplantının kapsamına girmeyen nedenlerden dolayı hareket bugün yeni bir doğumun eşiğindedir.

Ve hiç kuşkum yok ki, hiç birimizin bir kuşkusu yok ki, bu doğum önümüzdeki yakın bir dönemde gerçekleşecek ve hareketimizin örgüt sorunu birlik sorunuyla birlikte aynı süreç içinde bir daha ortaya çıkmamak üzere nihai olarak çözümlenmiş olacaktır. ■

Sınırda Oy Kullanma "Hakkı"

Yaklaşık 25 yıldır yurtdışında yaşayan Türkiyeliler, ülkede iktidara gelen hükümetlerin izleyegeldirleri politikalardan doğrudan etkilendikleri halde, seçme hakkını kullanamadıkları, ya da hiçbir söz hakları olmadığı için hükümetler tarafından döviz gönderen makina muamelesinden kurtulamadılar. Yöneticiler, yurtdışında yaşayan iki milyonun üzerinde Türkiyeliye "sen dövizini gönder, gerisine de karışma, biz senin için gerekeni yaparız" mantığıyla yaklaşıyorlar. Bugüne kadar yaptıkları da ortada. Yurtdışına işçi gönderen ve o işçileri çalıştıran diğer ülkelerin karşılıklı yaptıkları ikili anlaşmalarla sağlanan çeşitli sosyal hak ve güvencelere Türkiyeli işçiler ancak yıllar sonra ve yarım-yamalak, biraz da işçi çalıştıran ülkelerin insafıyla kavuşabiliyorlar.

Yurtdışında geçen zor yıllar, buralarda yaşayan Türkiyelilere kendi sorunlarına sahip çıkmalarını dayatmış ve öğretmiştir. 12 Eylül 1980'den sonra yurtdışına çıkanların da getirdiği politik hareketlenmeyle yükselen muhalefet sonucunda, Türkiye'yi yönetenler "sen döviz gönder, gerisine karışma" ile işlerin yürümeyeceğini, Türkiye'ye işçi dövizinin akışının devamı için çeşitli yeniliklere gidilmesi gerektiğini kavramışlardır.

Bunlardan birisi de yurtdışında yaşayanlara Türkiye'deki seçimlerde oy kullanmaları olanağının sağlanması. Geçtiğimiz yıl Özal hükümeti tarafından yasalaştırılan bu olanaktan sonra Türkiyeli işçiler seçim dönemlerinde ülkeye giriş-çıkışlarında oy kullanmaya başladılar.

Okurlar hatırlayacaktır, yurtdışında yaşayan Türkiyelilere böyle bir olanak sağlandıktan sonra, ilerici kamuoyunda olay tartışılmış, eksik yanlarına dikkat çekilmişti. Aradan geçen kısa süre içinde yaşanan bir iki pratik, olayın çarpık yanlarını hemen ortaya çıkardı. Geçtiğimiz yıl yapılan genel seçimlerde seçime katılan partilerden bazılarının özel seferler düzenleyerek Türkiyelileri sınıra taşımaları, oy kullanma süresinin çok uzun tutulması, vb. diğer faktörlerden dolayı oy kullanan Türkiyeli işçi sayısı, geneli temsil etmekten çok uzakta da olsa bir hayli idi. Ama 25 Eylül referandumunda oy kullanma süresinin kısaltılması, seçimin izin dönemine rastlamaması ve diğer faktörlerin sonucunda oy kulanan Türkiyelilerin sayısı 15 bin civarında kaldı. Yurtdışında 2 milyonun üzerinde Türkiyeli yaşamaktadır ve bunların en azından yarısı oy kullanma yaşındadır. İşte yurtdışında yaşayan Türkiyelilerin oy kullanma hakkını sadece Türkiye'nin giriş kapılarına hapsetmenin sonucu ve çarpıklığı bu noktada ortaya çıkmaktadır. Tahminen bir milyona yakın seçmenden ancak 15 bin civarında oy.

Oy kullanmak her özgür yurttaşın hakkı ise, bu hakkı özgürce kullanmanın önündeki engellerin kaldırılması gerekmektedir. Verilmesi gereken mücadele de bu noktada odaklaşmaktadır. Yurtdışında yaşayan Türkiyelilerin oy verme hakkının sadece sınır kapılarıyla sınırlanmasından kurtarılması, içinde yaşanılan ülkelerdeki konsoloslukların seçim dönemlerinde birer seçim merkezi olarak kullanılmaya açılması, daha da ötesi konsolosluklara gidemeyenlere de mektupla oy verme hakkının sağlanması ilk hedefte kazanılmalıdır. Ancak o zaman, oy kullanabilmek, yurtdışında yaşayan Türkiyeliler için hak olma işlevini kazanabilir. ■

Uluslararası Edebiyat Forumu Yapıldı

Eylül ayında F.Almanya'nın Erlangen şehrinde toplanan "Interlit II" (Uluslararası Edebiyat Günleri II)'de, edebiyatın üçüncü dünya ülkelerinin toplumlarındaki rolü, az gelişmiş ülkelerin gelişmiş endüstri ülkeleriyle ilişkileri ve özgürlük mücadelesinde kadının yeri temaları, dünyaca tanınmış yazarların katılımıyla tartışıldı. Türkiye'den mizah yazarı Aziz Nesin, Porto-riko'dan yazar Rosario Ferré, Nikaragua'dan şair Gioconda Belli ve daha bir çok tanınmış yazarın, şairin hazır bulunduğu forum, izleyicilerin de tartışmalara yoğun olarak katılmasıyla canlı bir toplantı oldu.

Forumun ilk tartışma etabına konuşmacı olarak Aziz Nesin ve Rosario Ferré katıldılar. Her iki yazar da, baskıcı yöntemlerle yönetilen toplumlarda edebiyatın rolü üzerinde konuştular. Aziz Nesin yaptığı konuşmada, Türkiye'de hâlen sürmekte olan politik davalardan ve diğer antidemokratik uygulamalardan çeşitli örnekler vererek, yazarın kendisini sadece edebiyata adayamayacağını, tanık olduğu her türlü antidemokratik uygulamaya karşı da bir şeyler yapmakla yükümlü olduğuna değindi.

Toplantıya katılan yazar ve şairlerin çoğu ülkelerindeki işkencelerden, insan haklarının çiğnenmesinden, karşılaştıkları baskılardan ve sansür uygulamalarından örnekler verdiler. Silah olarak değerlendirilince, silahların en zayıfı olabilecek edebiyatın toplumların değişmesinde çok etkili bir silah olabileceği görüşünde birleşen yazar ve şairler, egemen güçlerin edebiyata karşı saldırgan tavırlarının buradan ileri geldiğini söylediler.

Özgürlük mücadelesinde kadının yeri konusunda konuşan Nikaraguali şair Gioconda Belli, toplumlarda eşitlik ve özgürlük elde edilecekse zorluklara karşı birlikte mücadele edilmesi gerektiğine değinerek, konuşmasını şöyle sürdürdü: "Biz, Nikaragua'da kocalarımızın kafasına çocuk doğurmak ve ev işlerine bakmaktan daha fazla şeyler yapabileceğimizi sokmalıyız. Biz kadınlar, kocalarımızla birlikte yeni bir toplum kurup bu toplumu birlikte savunmak istiyoruz." ■

Kapitalizm Militarizmden Vazgeçebilir mi?

Nükleer silahlanma çağında insanlığın hayatta kalabilme mücadelesi ve günümüz dünyasının diğer global sorunları bilimsel sosyalist teori ve pratiğin önüne yepyeni ve karmaşık sorunlar getirmiş bulunuyor. Tartışma konularından bir tanesini kapitalizm koşullarında militarizmi bertaraf edebilme imkânları ve yolları oluşturuyor. Mevcut durumda militarizmin daha da tehlikeli bir saldırganlık sergilemesi önlenebilir mi? Sosyalist ve kapitalist ülkelerin nükleer silahlardan arındırılmış bir dünya kurma beklentilerinin temeli nedir? ABD KP Ulusal Komite üyesi ve Ekonomik Komisyon başkanı ünlü iktisatçı Victor Perlo WMR 7/88'de yayınlanan ve aşağıda kısaltılmış çevirisini sunduğumuz yazısında bu konuları tartışıyor.

[WMR'nin notu: *Yazıda belirtilen görüşler ABD KP'de halen konu üzerinde sürmekte olan tartışmayı yansıtmaktadır ve bu karmaşık ve önemli konunun tüm yönlerini kapsayan etraflıca bir konum henüz belirlenmemiştir.*]

Yayılmacı sömürge savaşlarından —ve ABD'de Yerli Amerikan halklarına ve Meksikalılara karşı yürütülen savaşlardan— emperyalist devletlerin birbirlerine karşı savaşlarına kadar, askeri güç kapitalist yayılmacılığın belirleyici vasıtası olagelmiştir. Buna ek olarak, burjuvazi gerek kendi ülkesinde gerekse uluslararası alanda devrimci işçilere karşı askeri güce başvurmaktadır.

GÜCE BAŞVURMA POLİTİKALARININ ÇÖKÜŞÜ

Emperyalizmin askeri gücü esas olarak sosyalist ülkelere, en başta da Sovyetler Birliği'ne yöneltilmiştir. İşçi sınıfı iktidarı nerede ortaya çıkarsa çıksın emperyalizm onu can düşmanı olarak görmektedir. Sosyalist toplumların varlığı dünya kapitalizmini siyasi olarak zayıflamakta, sömürüyü sona erdirmek ve iyi bir hayat kurmak üzere işçilere ilham veren bir örnek sunmaktadır.

ABD militarizminin ana ağırlığı SSCB'ye karşı bir nükleer saldırı hazırlığına yöneltilmiştir. Silah üretiminin yanısıra, tüm dünyada bir anti-Sovyet askeri üsler ağı, Batı Almanya, Japonya ve Güney Kore'nin askeri olarak işgali ve diğer NATO ülkelerinin pek çoğunun da kısmen işgal altında tutulması da hazırlıklara dahildir. Güney Afrika, İsrail ve bazı NATO ülkelerinin önemli ölçüde yardımı ile ABD emperyalizmi Asya, Afrika ve Latin Amerika'da ulusal kurtuluş hareketlerine karşı esaslı askeri faaliyetler de yönetmektedir.

Emperyalist ülkelerin fetih ve yayılmacılık iştahları sınırsızdır, saldırganlıklarının getirdiği vahşet ve kırım had safhadadır. Hitler Almanyası Japon emperyalizmi ile ittifak içinde dünya egemenliği peşinde koştu, ne ki özellikle SSCB'nin kahramanca çabaları ile yenilgiye uğratıldı. Bunun üzerine ABD emperyalizmi dünyaya hükmetme doğrultusunda sosyalizmi yok etmek üzere "öncülük" taarruzunu devraldı ve atom bombalarıyla daha da kitlesel boyutta bir soykırım tehdidinde bulundu.

Nükleer silahlanma taraftarları "iki süper güç" arasındaki "terör dengesi"nin kırk yıldır büyük bir savaşı önlediğini ve uzun bir barış dönemi sağladığını öne sürüyorlar. Bu argüman tümüyle geçersizdir. Bir Üçüncü Dünya Savaşı tehlikesi, ABD emperyalizminin atom bombasını geliştirmesi ve onu Sovyetler Birliği'ne karşı bir savaşa hazırlık olarak Japonya'ya karşı kullanması ile yaratılmıştır. ABD'nin silahlanmasına denk düşecek başarılı gayretlerle karşı koyarak bir nükleer savaşa yönelik komploları boşa çıkaran Sovyetler Birliği olmuştur ve dünya barış hareketlerinin desteğini görmüştür. Dahası nükleer silahlar depolanmaya devam ettiği sürece, teknik yanlışlıklar ya da ABD'de fanatik ekstremistlerin iktidara gelmesi yoluyla felaket tehlikesi artmaktadır.

Bugün hem Sovyet, hem Amerikan yetkilileri tam bir **stratejik eşitlik** olduğunda mutabıktırlar. Böylece herhangi bir ABD-SSCB atom savaşı halinde hem ABD'nin, hem de Sovyetler Birliği'nin —ve muhtemelen tüm yeryüzü nüfusunun— tahrip edilmesi sözkonusudur. Bu eşitlik nükleer saldırının önünde başa çıkılamaz bir engel oluşturmaktadır. M.Gorbaçov'la birlikte kamuoyuna yaptığı açıklamalarda Ronald Reagan bir nükleer savaşın kazananı olmayacağı, asla çıkmaması gerektiği ve ülkelerimizin nükleer silahsızlanmaya yönelmesinin gerekli olduğu görüşünü kabul etmek zorunda kalmıştır.

Bu durum ABD tekelci sermayesinin demilitarize bir gelecek perspektifini, ya da nükleer silahların fiilen yok edilmesini kabul ettiği anlamına gelmiyor. Ne ki bir yanda aşırı sağcı kesimler, diğer tarafta ABD tekelci sermayesinin daha "ılımlı" muhafazakâr kesimleri arasında konuya şu ya da bu ölçüde farklı yaklaşımlar var.

SİVİL ÜRETİME DÖNÜŞ

Militarizm olmaksızın kapitalizm bir sistem olarak işleyebilir mi? Basit ekonomik aritmetik açısından kesinlikle evet. Nispeten düşük askeri harcamaları ve hızlı büyümedeki başarısıyla Japonya örneğinden sık sık sözedildi. Kaldı ki ABD'nin tecrübesinden de örnekler vermek mümkün. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra askeri harcamalarda çok büyük bir azalma oldu, askeri harcamalar 1944'te GSMH'nın %41'i iken, 1947'de %4'üydü. Planlı bir dönüştürme programının yararları olmaksızın dahi, ABD kapitalizmi üretimin arttığını, işçilerin kazandığı ücret artışlarının yanısıra şirket kârlarının yükseldiğini gördü.

Vietnam savaşının doruğu ile 1970'ler ortaları arasında askeri amaçlı üretim harcamaları sabit fiyatlarla %54 azaldı. O sırada ciddi bir devri buhranı da içeren bir yapısal kriz dönemi sözkonusu olduğu

için, bunu askeri siparişlerdeki azalmaya atfetmek mümkün değildir. Gerçekten de yapısal kriz sürmektedir ve askeri siparişlerin artış gösterdiği yılların ardından 1982'de bir diğer ciddi devrî kriz yaşanmıştır.

Mevcut durumda askeri harcamaların GSMH'nin %6,5'i dolayında olduğu; askeri ve uzay donanımıyla ilgili üretimin toplam sanayi ürününün %5,4'ünü bulduğu hesaplanmaktadır. Geçtiğimiz onyıllarda sinai ve diğer ekonomik örneklerdeki hızlı yapısal değişiklikler gözönünde tutulursa GSMH'da ve sanayi ürününde ortadan kalkacak askeri payın yerini, özellikle de militarizasyonun kaldırılması birdenbire olmayıp, onyıllara yayılacağı için, diğer "daha vaatkâr uğraşlar" kuşkusuz alacaktır.

Kapitalist hükümetler —hiç değilse bugünkü ABD yönetimi— ülke çapında, örgütlü düzeyde bir yeniden dönüştürme programını benimsemeyecektir. Bununla birlikte geçmişe kıyasla daha fazla sayıda önemli örgüt, sendika bu türden programlar talep ediyor ve üretimi dönüştürmek üzere daha şimdiden indirimlerin gerçekleştirildiği bir mücadele veriyor. Böylelikle, özgül başarılar mümkündür ve işçi temsilcileri Kongre'de ve hükümet organlarında daha güçlü konumlar kazandıkça daha artacaktır.

Yine de **yeniden dönüştürmenin** hatırı sayılır bir bölümü **kapitalizmin anarşik işleyişi içerisinde gerçekleşecektir**. Hükümetin yaptığı uzay sözleşmeleri askeri amaçlılıktan sivil amaçlılığa dönüşecektir. Gerçekte, uzay çalışmalarında ABD'nin SSCB'den artan biçimde geri kalışı nedeniyle böyle bir değişiklik için baskı şimdiden mevcut olabilir. Uçak yapımı ve yedek parçasında olduğu gibi askeri üretimden sivil üretime dönüş konusunda diğer pekçok imkân dönüştürülebilir. Bu durum özellikle ürünleri yalnızca askeri amaçla kullanılma durumunda olmayan daha küçük taşeron işletmeler açısından geçerlidir.

Yeniden dönüştürme resmen olmasa da, birçok yıla yayılan bir demilitarizasyon programında her yıl ortaya çıkacak fabrika kapatmalar, işçi çıkarmalar vb. kapitalizmin anarşisinin, onun eşitsiz gelişmesinin ve şimdiki aşamadaki fazlasıyla istikrarsızlığının sonucu olarak her yıl yaşanan kapatma ve işten çıkarmaların önemsiz bir bölümünü oluşturacaktır.

Yeniden dönüştürme için mümkün olduğunca ileri bir planlama sağlamaya çalışmak işçi sınıfının çıkarınadır. Bu doğrultuda hedefler askeri amaçlı üretimde çalışan tüm işçiler için —işini koruma ya da yerine yenisini sağlama yoluyla— iş güvencesinin teminat altına alınması; gerekli sosyal yardımların sağlanması ve ABD'de öylesine acil ihtiyaç duyulan kamu yararına inşaat projelerinin askeri amaçlı üretimden kurtarılacak fonlardan karşılanmak üzere gerçekleştirilmesi olacaktır.

Faaliyetlerindeki çeşitliliğinin bir parçası olarak askeri üretim alanında önde gelen sözleşmeciler durumunda bulunan çok sayıda dev şirketin askeri amaçlı işlerinin giderek azaltılması ve nihayet sona erdirilmesi bunların normal işleyiş akışı içinde sağlanabilir. Örneğin General Electric gibi bir şirket, sermayesine beklenin altında bir düzeyde kâr getiren ya da pazar perspektifinde gerilemesi muhtemel olan işlerini satarak, bu yolla sağladığı finhansmanla daha vaatkâr gözüken çok sayıda yeni işlere girmektedir. General Electiric'in politikası askeri birimlerden mümkün olan sermayeyi kurtarıp, bunu diğer sınai, mali ve hizmetler alanındaki faaliyetlerinde kullanmak olacaktır.

Esas olarak askeri ticarete dayanan bir düzine kadar büyük şirket ise ya işi terkedecek, başka şirketlere satılacak ya da ilgili sivil faaliyete ağırlık vermeye yönelecektir. Örneğin Boeing'in zaten askeri mallardan daha fazla sivil uçak ürettiği ve sivil üretim sonucu daha fazla kâr ettiği görülmektedir. Elbette bu şirketlerin yöneticileri silahsızlanma anlaşmalarının en gözü dönmüş muhalifleri arasında olacaktır. Bununla birlikte hatırlamak gerekir ki, bu şirketlerin büyük hissedarları aynı zamanda esas olarak sivil ihtiyaçlara yönelik arzda bulunan şirketleri de denetimleri altında tutan aynı finans kurumlarıdır ve bu yüzden de askeri amaçlı üretime tümüyle bağımlı değildirler.

YARAR VE KAYIPLAR

Demilitarizasyonun sosyal sonuçları nüfusun büyük çoğunluğu açısından olumlu olacaktır. Askeri harcamaların körüklediği bütçe açığının baskısından kurtulan işçilerin daha ileri haklar için mücadelede kuvvetli bir konumda olmalarıyla (terkedilen) sosyal programlar yeniden sağlanacak ve artırılacaktır.

Uluslararası ödemeler dengesi krizi ve ABD'nin borç sıkıntısı hafifleyecek; askeri amaçlı faaliyetten mahrum kalan şirketlerin arz edecekleri ürünler için ihracat pazarları arama gayretleri sonucu ticaret dengesi iyileşebilecektir.

Bununla birlikte ABD tekelci sermayesinin siyasi ve ekonomik iktidarının temelini zayıflatmak suretiyle, **kapitalizm açısından siyasi sonuçları** sert olacaktır. Tekelci sermayenin artı-değer oranını süratle tırmandırmayı sürdürebilme yeteneğini ve sonuç olarak finans hiyerarşisinin kârlarını azalacaktır.

Demilitarizasyonun sonucunda değişecek siyasi ortamda genel olarak kamuoyu, özel olarak da işçi hareketi üzerinde CIA, FBI ve askeriyenin etkisi azalacak; AFL-CIO'nun Uluslararası Dairesi benzeri işçi düşmanı, anti-Sovyet, antikomünist güçlerin etkisi zayıflayacaktır. İşçi sınıfının siyasi ve ekonomik faaliyetinde, kitlelerin yaşama koşullarındaki bozulmayı tersine çevirmeyi amaçlayan kaçınılmaz bir güçlenme olacaktır. Tekelci sermayenin fiilen tüm kesimleri arasında militarize bir ekonominin desteklenmeye devam edilmesi konusunda önemli bir etken işte bu potansiyelin farkedilmiş olmasıdır.

Açıktır ki geniş üsler ağı, baskıcı kukla diktatörler koleksiyonu, pekçok hükümet üzerinde baskı kurabilme yeteneği ile ABD'nin global olarak güç konumları da büyük ölçüde zayıflayacaktır. Giderek daha fazla sayıda ülkede halkların sosyalizm yolunu seçtiği antiemperyalist devrimlerin artması muhtemel-

dir. Yeni-sömürgecilik de açıktan sömürgeciliğin akıbetini paylaşacaktır.

Bu değişiklikler ABD'nin dış ticaret dengesini kötüleştirmek yerine iyileştirmek eğilimindedir. Ne ki ABD mali ve sanayi gruplarının gelişmekte olan ülkelerdeki yatırımlardan, bu ülkelere verdikleri borçlardan ve böyle bir ticaret içerisindeki adaletsiz fiyat oranlarından elde ettikleri süper kârlarda azalma olacaktır. Bu kayıpların önemsiz olmayacağını bugün New York'un para merkezi bankalarının kötü durumu göstermektedir.

Aynı zamanda militarizasyondan arınmış, barışçı dünya ekonomisinde kaçınılmaz bir gelişme olarak sosyalist ülkelerin geniş barışçı pazarlarının açılması ile önemli ekonomik kazançların sağlanacağı da açıktır. Ancak ABD işçilerine sosyalizmin yararlarını sergilemenin kapitalizme getireceği siyasi kayıp da hatırı sayılır büyüklükte olacaktır.

Militarizmin silah şirketleri ve ordu üst kademelerince kesinlikle savunulacağı beklenmelidir. Bu güçler silahlı kuvvetler ve silah şirketlerinde çalışan birkaç milyon sivilin ve askeri üslerde ya da bu üslerin yakınında askeri personele hizmet ya da mal sağlayarak, askeri amaçlı ekonomik faaliyetten yarar sağladıklarına inandırmaya çalışacakları daha milyonlarca insanın siyasi desteğini harekete geçirmeye çalışacaktır.

Tekelci sermaye genel olarak —askeri ilişkilerinin yanısıra— demilitarizasyonun **siyasi sonuçlarından** korkmakta ve bu yüzden karşı koymaktadır. Özetle, farklı kesimlerinin değişik konumlarını dikkate alarak, ABD kapitalist sınıfının ekonominin militarizasyonunu önemli ölçüde azaltma eğiliminde olmadığını görmek gerekiyor. Bu tekelci sermayenin hem Cumhuriyetçi, hem de Demokrat partileri açısından geçerlidir. Militarizmde kesin bir azalma işçi sınıfının ve nüfusun orta kesimlerinin siyasi olarak hareketlendirilmesini gerektiriyor, ki buna tekelci sermaye güçlerine karşı hükümet üzerinde etkili olmak üzere rekabet edebilecek, barış için birleşmiş bir siyasi koalisyon oluşturmak da dahildir.

Nükleer silahların ve denemelerin azaltılmasına değgin her ABD-SSCB anlaşması, silahlı anlaşmazlıkları çözümlemeye yönelik her anlaşma ekonominin demilitarizasyonunu isteyen güçlere güç katmaktadır. Demilitarizasyonun sağlanabilmesi birlik için, silahsızlanma için, barış için mücadelenin sürdürülmesini gerektiriyor. Başarı kendiliğinden gelmeyecek.

Militarizm tıpkı emeğin sömürüsü gibi kapitalizmin bir özelliğidir. Azaltılabilir ya da hafifletilebilir, ama sistem hüküm sürdüğü sürece tümüyle ortadan kaldırılamaz. Bununla birlikte militarizmi, özellikle de —nükleer silahlar, kimyasal silahlar vb.— en tehlikeli biçimlerinde azaltmaya yönelik potansiyel büyüktür. Militarizme karşı mücadele işçiler, köylüler ve çiftçiler, meslek sahipleri ve tüccarlardan halen sömürgeci boyunduruk, apartheid ya da işgal altında bulunan ülkelerdeki ezilen halklara kadar insanlığın büyük bir çoğunluğunu kapsıyor. Birleşmiş Milletler siyasi desteğin önemli bir temelini oluşturuyor. Nihayet, mücadele barış ve silahsızlanmanın en kararlı ve ilkeli savaşçısı SSCB'nin ve diğer sosyalist ülkelerin izlediği diplomasinin muazzam prestijine de sahip bulunuyor.

Bu nedenle militarizmin kapitalizmden ayrılamaz olduğu ifadesi kaderci ya da bozguncu bir anlama gelmiyor. İşçiler sermaye karşısında nasıl kazanımlar elde ediyorsa, dünyanın kitlesel barış güçleri de çabalarını birleştirdikleri ölçüde emperyalist militarizme karşı daha büyük başarılar kazanabilirler. ■

HALEP ORADAYSA "HAYIR"LAR BURADA

(2. sayfadan devam)
çaresine bakmak değil, "tufan"dır. Bir başka deyişle, en ufak bir demokratik kıpırdanışta faşizmin dişlerini göstereceği korkusu Özal'ın sırıtkan yüzüne tahammülün itiraz kabul etmez gerekçesi sayılmaktadır.

Türkiye'de demokrasinin, özgürlüğün koşulları yaratılacak mı, yaratılmayacak mı? Kim yaratacak, nasıl yaratılacak? Bunu karmanyolacıları yola getirmekle sağlamayı düşünenler karmanyolacılığın her gün biraz daha sıradanlaşmasına hizmet ediyorlar sadece. Türkiye halkının demokrasiye ve özgürlüğe lâyık olma ölçüsünü faşizmin iradesine teslimiyette kendilerinin gösterdikleri yatkınlıkla özdeşleştiriyorlar. Bu durumda ANAP'a sözde muhalefet, rejimin kendisiyle uzlaşma zemininde, ANAP'lılığı ve ANAP'cılığı sürekli meşrulaştırıyor. Muhalefet **kendi gözünde** kendini rejimin doğal bir uzantısı olmaya indirgiyor, bu da onun ANAP iktidarının evlere şenlik meşruiyeti karşısında âciz ve eli kolu bağlı bırakıyor. Ülkenin ve toplumun bugün karşı karşıya olduğu en önemli, hayati sorun budur.

Burjuva muhalefetin —sağıyla, soluyla— ANAP yönetimine ve onun ardındaki rejime muhalefet etmenin üstesinden gelmekten âciz olduğu, böyle birşeye gerçekte niyetli dahi olmadığı apaçık. ANAP'a ve rejime muhalefetin gerçek sahipleri —sosyalistler ve tutarlı demokratlar— burjuva muhalefetin kendi aczini yenmesini bekleye ve umadurdukları, **kendi** üzerlerine düşen görevin gereklerini yerine getirmeyi savsaklayadurdukları sürece ülkenin ve toplumun en önemli, hayati güncel sorunu çözüm yoluna girmeyecektir. ■

KÜRT MÜLTECİLER, HÜKÜMET VE BASIN

(3. sayfadan devam)
konusunda Reagan'ın Evren'i azarladığını belirtmektedir.

Bilindiği gibi Türkiye Cumhuriyeti henüz Türkiye'de Kürtlerin varlığını bile kabul etmemektedir. Türk devletinin bu tutumuna bütün dünya diplomatları gülmektedir. Aynı devletin Türkiye Kürdistanı'ndaki Kürtlere karşı öteden beri şiddet ve asimilasyon politikası izlediği, ulusal baskının 12 Eylül darbesinden sonra büsbütün arttığı ve Özal'ın da bu politikanın baş uygulayıcıları arasında bulunduğu uluslararası politika alanında kimsenin meçhulü değildir. ■

Milli Histeri

Seul Olimpiyatları vesilesiyle ulusça bir kez daha kendimizden geçtik. Basınımız, boyalısıyla boyasızıyla "Müthiş Türk" nameleriyle, "Dünyayı Ayağa Kaldıran Türk" manşetleriyle, "Bir Türk Dünyaya Bedel" naralarıyla inledi durdu.

Bu vesileyle bol bol "süper"-lendik. Süper Türk Naim, süper rekorlar kırdı, süper bir törenle karşılandı. Politikacılarımız muvafıkıyla, muhalifiyle Naim'den kendilerine pay çıkarmak için yarıştılar. Tabii herkesten önce Naim'in manevi babası olan Turgut Özal Naim'den yararlanmak istedi. Naim Seul'e gitmek için uçağa binmeden önce havaalanında oyunu kullandı, oyunun renginin "evet" olduğunu açıklamaktan da geri kalmadı. Derken, Olimpiyatta altın madalya alınca, televizyon ve basın bu konuda milli şamataya başlayınca, Özal uçağını alelacele gönderip, Naim'in referandumdan önce önce yurda dönmesini, böylece "evet" oylarının biraz artmasına hizmet etmesini denedi, uçak "arızalandığı" için Naim'i referandumdan önce getiremedi.

Bu durum SHP'lileri çok rahatsız etmiş olacak ki, SHP "Milli Kahraman"ın hayatının tehlikeye atıldığını söyledi. (Evet, yanlış okumadınız, SHP'ye göre Naim milli kahraman olmuştu.)

Naim'in yetenekli ve iyi yetişmiş bir halterci olduğuna kuşku yok. Fakat sanırız ki, menfaatlerini de çok iyi biliyor. Onun bu mahareti, Türk devletinin bezirgânlığıyla uyuşuyor. Kamuoyuna gelince, bir çöküntü içinde bulunan Türk toplumunu kapsamış bulunan ulusal aşağılık kompleksi böyle Naim gibi bir olayda milli gurura dönüşerek kendisine rahatlama sübapları arıyor.

Oysa Türk milliyetçiliğinin de, Türk milletinin de bir sporcu olarak Naim'le övünmesi için neden yok. Naim, sporu kitleye maletmiş, köylere kadar organize bir biçimde yayabilmiş sosyalist bir ülkenin imkânlarıyla yetişmiştir. Şayet Naim, Türkiye'de doğup büyümüş olsaydı, halterin ne olduğundan bile habersiz bir köylü delikanlısından başka bir şey olmayacaktı.

Uluslararası planda hiç bir alanda, hiç bir başarı sağlayamayan Türkiye'nin kamuoyunun Naim'le böylesine kolay yoldan bir şampiyona sahip olmasını, kendisini bir şampiyon yetiştirmiş gibi hissetmesini gene de anormal karşılamıyoruz. Çünkü, on milyonlarca insana küçük yaşından beri resmi ideolojinin şovenizmi enjekte edilmiştir. On milyonlarca insan Türk milliyetçiliğinin klişeleriyle, demagojileriyle, böbürlenmeleriyle yetiştirilmiştir. Buna karşılık, pratik, kendisine Türklük konusunda öğretilenlerin habire tersini kanıtlamaktadır. Hele hele, 12 Eylül darbesini izleyen yıllarda yaşanılan ekonomik, sosyal ve kültürel çöküntü bu gibi övünmeleri bir avuntu ya da uyuz kaşınması olmaktan bile çıkarmıştır. Böyle olduğu içindir ki, Naim hemencecik Milli Kahraman olabilmekte, aldığı altın madalya etrafında bir milli histeri oluşabilmektedir.

Şayet bir yıl önce, bezirgân bir Türk doktorunun zakkum suyundan kansere deva bulduğu TRT televizyonunda açıklandığında bu iddianın bir anda nasıl bir milli gurur şahlanışına vesile olduğu hatırlanırsa, "Bir Türk Dünyaya Bedel" sözünün "Bir Türk doktoru dünyaya bedel"e nasıl da dönüşüvermesine yol açan nedenler düşünülürse, Naim'in aldığı altın madalyanın bu denli milli heyecan uyandırmasına şaşmamak gerekir.

Ne var ki, kamuoyunun hiç üzerinde durmadığı bir husus bizce çok önemli. Dünyanın hiç bir ülkesinde hiç bir sporcu Naim kadar politikaya alet olmamıştır ve Naim kadar politikayı kendisine âlet etmemiştir. Naim bir politik kurum olan TC devletinden ve onun politikasından bol bol yararlanmaktadır. Sadece o kadarla kalmayıp, açık seçik bir şekilde işbaşındaki rejime politik bakımdan hizmet etmektedir. Evren'le, Özal'la sık sık resimler çektirmekte, safının Evren-Özal ikilisi olduğunu her fırsatta belli etmektedir. Nitekim, Olimpiyatlara gitmeden önce kullandığı oyun "evet" olduğunu açıklaması, Olimpiyat Oyunları sona ermeden, referandum gününden önce Özal'ın uçağıyla yurda dönmeyi kabul etmesi bunun en son örnekleri arasındadır. (Nitekim son anda hesap bozulmasaydı, Naim oy dilenciliğine çıkan manevi babasına bu hizmette de kusur göstermeyecekti.)

Öyle anlaşılıyor ki, Naim'in reklamı bir süre daha bol bol yapılacaktır; ve bütün bu süre içinde Naim politikayı, politikacı da Naim'i kullanacaktır.

Naim etrefında kopartılan Milli Histeri'nin Türk şovenizminden gelen sevimsizliğinin yanısıra, onun Türkiye'de en gerici, en antidemokratik çevrelerce ve başta bugünün siyasi iktidarıyla kol kola olması onu sadece insan olarak değil, bir sporcu olarak da gözümüzde düşürmektedir.

Ama hiç kimsenin kuşkusu olmasın ki, bu tür olaylar ve kişiler sabun köpüğü gibidirler ve kısa zamanda sönüp giderler, unutulurlar. Naim olayı da böyle olacaktır. ■

kitle YAZIŞMA ADRESİ: Postfach 10 13 46 • 4100 Duisburg 1 • F. Almanya • Fiyatı: 50 T.L.